

RYHMÄKOHTAINEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA
OSAKSI PÄIVÄKOTI TENAVA-HUVILAN TOIMINNAN
SUUNNITTELUA

Miia Kollin
Opinnäytetyö, syksy 2012
Diakonia- ammattikorkeakoulu,
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Kollin, Miia. Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma osaksi päiväkotia Tenava-Huvilan toiminnan suunnittelua. Diak Etelä, Helsinki, syksy 2012, 83 s., 5 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi(AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyöni oli kehittämishanke, joka toteutui päiväkotia Tenava-Huvilassa Kirkkonummella. Kehittämishankkeen tavoitteena oli laatia malli ryhmäkohtaiselle varhaiskasvatussuunnitelmalle päiväkodin kaikille ryhmille sekä tavoitella sen avulla suunnittelutyön laadun kasvattamista. Hankkeeseen osallistui koko Tenava-Huvilan henkilökunta, 10 henkilöä.

Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman oli tarkoitus tuoda esille yksilöllistä lasta ja lapsen osallisuutta ryhmässä sekä yhdistää erilaisten varhaiskasvatussuunnitelmien kokonaisuus tuoden niissä esiintyvät tavoitteet näkyväksi arjen toimintoina.

Kehittämishanke käynnistyi huhtikuussa 2011 ja päättyi kesäkuussa 2012. Kehittämistyössä käsiteltiin varhaiskasvatussuunnitelmia sekä päivähoiton laadun käsitettä. Laatuksymyksissä keskityttiin henkilökunnan muodostamaan käsitykseen siitä, mitä laatu on lapsen, perheen ja työntekijöiden näkökulmasta. Hankkeen arviointia suoritettiin sekä hankkeen aikana käydyissä keskusteluissa että kesäkuussa 2012 henkilökunnalle tehdyssä palautekyselyssä. Valmis ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on jäänyt Tenava-Huvilan käyttöön ryhmätoiminnan suunnitteluvälineeksi.

Asiasanat: kehittämishanke, toiminnan suunnittelu, varhaiskasvatussuunnitelma, päivähoiton laatu, ryhmävasu

ABSTRACT

Kollin, Miia

Early childhood education plan for groups in kindergarten.

83 p., 5 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services.

Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis presents a development project by which an early childhood education plan for groups was created in collaboration with the work community of the private kindergarten Tenava-Huvila in Kirkkonummi.

The purpose of the thesis was to design new tools for planning group activities emphasizing the individuality of children. Another purpose was to develop a plan which is easy to use and update. The need for plan for groups arose from the work community.

Various early childhood education plans and prior studies on the quality of childhood education formed the theoretical framework of the study.

Within the project, the early childhood education plan for groups was written and gradually taken into operation. It was evaluated by the work community and the final version took into account all the development suggestions. The early childhood education plan for groups is now in use in Tenava-Huvila.

Keywords: Early childhood education plan for groups, quality of education, development project

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 VARHAISKASVATUKSEN ASIAKIRJOJA	8
2.1 Varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia	8
2.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat	10
2.2.1 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma	11
2.2.2 Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma	12
2.2.3 Päiväkoti Tenava-Huvilan varhaiskasvatussuunnitelma	14
2.2.4 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma	15
3 VARHAISKASVATUKSEN LAATU	18
3.1 Varhaiskasvatuksen laatua määrittäviä tekijöitä	18
3.1.1 Laatu lapsen näkökulmasta	21
3.1.2 Laatu vanhempien näkökulmasta	22
3.1.3 Laatu työntekijöiden näkökulmasta	23
3.2 Varhaiskasvatuksen suunnittelun laatu	23
3.2.1 Havainnointi, pedagoginen dokumentointi ja reflektointi suunnittelun tukena	25
3.2.2 Yhteistyö ja osallisuus	28
3.2.3 Suunnittelutyön laadun kehittäminen yhteisöllisenä hankkeena	29
4 HANKKEEN KUVAUS	32
4.1 Hankkeen käynnistäminen	32
4.1.1 Hankkeen tavoitteet	33
4.1.2 Toimintaympäristö Tenava-Huvila	33
4.1.3 Ryhmävasun suunnittelemisen	36
4.2 Hankkeen eteneminen	38
4.2.1 Ryhmävasu malli syntyy	40
4.2.2 Ryhmävasu otetaan kokeilukäyttöön	43
4.2.3 Väliarviointia ja ryhmävasun muokkaamista	44
4.3 Hankkeen arviointi	46
4.3.1 Loppuarviointi henkilökunnan palautteesta	47

5 POHDINTA	51
5.1 Hankeprosessi.....	51
5.2 Kehittämishankkeen eettisyys	58
5.3 Ammatillinen kasvukokemus	59
LÄHTEET.....	64
LIITE 1: Hankkeeseen orientoiva ilta 19.4.2011.....	68
LIITE 2: Suunnittelupalaveri 10.5.2011	69
LIITE 3: Väliarviointipalaveri 16.9.2011.....	70
LIITE 4: Tenava-Huvilan ryhmävasu.....	73
LIITE 5: Henkilökunnan palautekysely	83

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on kehittämishanke, jossa toiminnan suunnitteluun ja toiminnan laadukkaaseen sisältöön pyritään ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman avulla. Kehittämishankkeen tuloksena syntyy uusi suunnittelukäytäntö, ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli ryhmävasu päiväkotia Tenava-Huvilaan.

Opinnäytetyön kehittämishankkeessa tavoitellaan varhaiskasvatuksen suunnittelun kehittämistä lapsilähtöiseksi ja laadukkaammaksi ryhmävasun avulla. Ryhmävasu sisältää kuvauksen ryhmästä, ryhmän toimintatavoista ja käytettävistä menetelmistä. Se esittää kuvaukset lapsista ja huomioi lasten yksilölliset taidot, tarpeet ja ominaisen tavan toimia ryhmässä. Näitä kuvauksia käytetään laatiessa ryhmävasun sisältämä toimintakalenteri. Ryhmävasun avulla työntekijöiden ammatillinen tietoisuus työn taustalla vaikuttavista tekijöistä sekä varhaiskasvatusta määrittävien teorioiden ja erilaisten varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöjen tuntemus näyttäytyy käytännön toimien kautta. Ryhmävasun on tarkoitus luoda selkeä struktuuri toiminnan suunnittelulle ja olla helposti muokattavissa oleva työväline.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista asetetaan yhdeksi päätavoitteeksi varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 7). Opinnäytetyössä nostetaan esille myös päivähoiton laadun käsite ja hanketta on kehitetty laatu- ja näkökulmia pohtien.

Kehittämishankkeen tavoitteena ei ollut pyrkiä vaikuttamaan kaikkiin mahdollisiin päivähoiton laatu- ja kasvattaviin tekijöihin, koska niiden kirjo on laaja ja lie-nee syytä rajata aihetta. Laatu voidaan pohtia useasta eri näkökulmasta. Yksi näkökulma on lähestyä laatu- ja näkökulmia niin sanottujen prosessitekijöiden kautta. Prosessitekijöihin lukeutuvat muun muassa toiminnan suunnittelu ja lapsilähtöisyys. Laatu- ja näkökulmia tarkastellessa ne ovat lähinnä niitä tekijöitä, joihin tämän kehittämishankkeen avulla pyrittiin vaikuttamaan. Kehittämishankkeessa, joka toteutui

pienessä päiväkotiyhteisössä, pidin merkittävänä pohtia laatukysymyksiä henkilökunnan muodostaman laatunäkemyksen avulla.

Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on vielä uusi käsite varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville. Mallit, joita joissakin kunnissa on jo käytössä, eroavat toisistaan hyvin paljon. Tutustuessani niihin en löytänyt sellaista mallia, joka vastaisi päiväkotimme tarpeeseen. Työyhteisömme motivoitunut asenne kehittämistyöhön yhdessä työnantajamme luottamuksen kanssa antoi meille mahdollisuuden toteuttaa oman näköisemme ryhmävasu.

Kehittämishankkeen myötä pyrin ammatillisesti etsimään uusia toimintamalleja ja lähestymistapoja työn sisällöllisen laadun kehittämiseksi ja toimia siten aktiivisena uuden tiedon tuottajana sekä tavoittelen ammatillista kasvua työyhteisön johtamistehtävässä, tarkemmin henkilöstöjohtamisessa. Tavoitteeni on löytää uutta sisältöä niin ikään työhöni sosionomi-lastentarhanopettajana. Uskon, että työyhteisömme hyötyy hankkeen myötä syntyvästä suunnittelukäytännöstä, kuten sen yhteisöllisestä rakentamisestakin. Toivomme tietysti, että mallina meidän ryhmävasumme innostaisi muitakin tahoja kehittämään ryhmätoiminnan suunnittelua ja laatimaan omat ryhmävasunsa. Toivomme niin ikään, että ryhmävasumme herättäisi kysymyksiä siitä miten varhaiskasvatuksen moninaisten asiakirjojen sisällöt kohtaavat käytännön työn.

2 VARHAISKASVATUKSEN ASIAKIRJOJA

Varhaiskasvatuksen asiakirjoista toiminnan suunnittelua ohjaavat vahvimmin erilaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Työtä suunnitellessa niiden sisällön tuntemus antaa laajan pohjatiedon työn toteuttamiselle. Työn suunnitelmallisuutta ohjaavat asiakirjojen lisäksi myös monet muut tekijät, kuten näkemykset lapsesta, lapsen kasvusta ja kehityksestä, sekä pedagogiset teoriat. Työn näkökulmaksi voi ottaa esimerkiksi lapsen osallisuuden, lapsilähtöisen toiminnan, kasvatuskumppanuuden tai erilaisia teematyöskentelyn muotoja. Kasvatustyössä tulee huomioida lapselle ominainen tapa toimia, kuten leikkiminen, liikkuminen, halu tutkia ja kokeilla sekä kokea taiteellisia elämyksiä. Nämä erilaiset määritteet tulevat yleensä ilmi myös kirjattuina tavoitteena ja toimintatapoina varhaiskasvatussuunnitelmissa, valtakunnallisella, kunnallisella tai päiväkotikohtaisella tasolla sekä lapsen henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Varhaiskasvatussuunnitelmia kutsutaan yleisesti lyhenteellä vasu, niin myös tässä opinnäytetyössä.

2.1 Varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia

Valtioneuvoston vuonna 2002 julkaisemassa periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista varhaiskasvatus määritellään tärkeäksi osaksi lapsen elämänkaarta ja oppimista korostaen eri yhteistyötasojen merkityksellisyyttä niin hallinnon tasolla kuin perheen kanssa eletävän kasvatuskumppanuuden myötä. Hoito, kasvatus ja opetus muodostavat lasta yksilöllisesti huomioivan kokonaisuuden, jossa perheen asiantuntijuus oman lapsensa tuntijoina on tärkeää. Valtakunnallinen linjaus on laadittu ohjaamaan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista sekä sillä on pyritty vaikuttamaan varhaiskasvatusta kehittäviin uudistuksiin ja lakimuutoksiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 3.)

Valtioneuvoston periaatepäätöksen avulla on tavoiteltu varhaiskasvatustoiminnan sisällön kehittämistä päivähoitolain määrittelemien vähimmäisvaatimusten lisäksi. Linjauksen mukaan huomiota tulee kiinnittää toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Nämä tekijät vaikuttavat lapselle suotuisaan kasvuympäristöön. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 13–14.) Valtioneuvosto asetti niin ikään kaksivuotiskaudelle vuosiksi 2005-2007 neuvottelukunnan, jonka tavoitteena oli tukea ja edistää varhaiskasvatuksen kehittämistä sekä visioida varhaiskasvatuksen tulevaisuutta aina vuoteen 2020 saakka. Neuvottelukunnan keskeisinä päämäärinä olivat laadun kehittäminen ja lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistäminen. Päämäärien saavuttamiseksi neuvottelukunta ehdotti toimenpiteiden lähtevän päivähoitolain muutoksesta, huomion kiinnittämisestä henkilökunnan koulutukseen ja osaamiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen sekä varhaiskasvatuksen ohjausjärjestelmien selkiyttämistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 3.)

Valtioneuvoston neuvottelukunnan raportti (2008) korostaa tavoitteellisuudessaan lapsen laaja-alaista hyvinvointia varhaiskasvatuksen tärkeimpänä päämääränä. Raportin mukaan laadukkaalla varhaiskasvatuksella tarkoitetaan toimintaa, jossa lapsen omalle ajattelulle, osallisuudelle, oma-aloitteisuudelle, luovuudelle, leikille ja mielikuvitukselle on varattu tilaa ja aikaa, ilman liiallista aikuisjohtoisuutta. Aikuisella on keskeinen rooli ohjaajana, joka suunnittelee lapsiryhmälle monipuolista virikeympäristöä sekä toimintaa, joka tukee uusien asioiden oppimista, muiden ihmisten ja ympäristön huomioimista sekä tarjoaa lapselle hyvän mallin ja turvallisen ihmissuhteen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 32.)

Valtakunnallisesti varhaiskasvatusta linjaa niin ikään päivähoitolaki, jonka nykyisessä muodossaan on koettu olevan puutteellinen. Nykyisessä muodossaan laki perustuu vanhempien oikeuteen saada lapselleen päivähoitopalvelua, ei lapsen etuun tai oikeuksiin. Nykyinen päivähoitolaki antaa myös vanhemmista kuvan kasvatuksellisen tuen kohteena, vaikka nykyinen käytäntö korostaa perheen ja varhaiskasvattajien välistä tasavertaista kasvatuskumppanuutta ja vanhempia lapsensa ensisijaisina, vastuullisina kasvattajina. Tämän vuoksi lakimuutos on koettu tarpeelliseksi ja sitä on valmisteltu valtioneuvoston neuvotte-

lukunnan toimesta sekä kaudella 2005-2007 että 2008-2010. Lakimuutosehdotus on edelleen tekemättä. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2009, 9, 21.)

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelmat eli vasut laaditaan valtakunnallisesti, kunnallisesti, päiväkotikohtaisesti ja lisäksi lapselle laaditaan henkilökohtainen vasu. Joissakin kunnissa on laadittu myös päiväkotiryhmäkohtainen vasu. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman sisältöä määrittävät lait ja asetukset, joilla säädetään lasten päivähoidon ja esiopetuksen järjestämisestä sekä linjaukset varhaiskasvatuksen periaatteista ja painotuksista, sisällöstä ja laadusta. Kunnallisella tasolla vaihtelut varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa ja sen eri osaluokkien nimeämisessä voivat olla suuria, mutta sen tulee perustua valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Stakes 2005).

Erilaiset varhaiskasvatussuunnitelmat muodostavat monimutkaisen kokonaisuuden, jossa suunnitelmissa on paljon päällekkäisyyksiä. Useiden suunnitelmien nivoutuminen toimivaksi kokonaisuudeksi on haaste. Kaikkien eri varhaiskasvatussuunnitelmien konkretisoituminen päiväkohtaisessa toiminnassa vaatii tarkkaa suunnittelua, mutta myös joustavuutta ja ennakoitavuutta muutoksille. Tavoitteiden tulisi aina muuttua myös toteutuviksi käytännöiksi. Suunnittelun puute tai huono suunnittelu voi johtaa tilanteeseen, jossa toiminta pirstaloituu poikkeustilanteissa. Koko henkilökunnan yhteistyö, tietoisuus toinen toistensa työnkuvista ja poikkeustilanteiden ennakointi ovat osa hyvää suunnittelua. (Reunamo 2007, 118–124.)

Hyvin yleisesti varhaiskasvatussuunnitelmista poimitaan suunnittelun lähtökohdiksi orientaatio- eli sisältöalueet ja painotetaan toiminnan perusteena vanhoja oppimiskäsityksiä, vaikka uudet oppimiskäsitykset puoltavat lapsen aktiivisuutta ja omaehtoisen tutkimisen merkitystä. Lapselle asetetaan tavoitteita eri kehitysosa-alueilta ja kiinnitetään huomio lapsen suoriutumiseen erilaisista tehtävistä, joskin leikinomaisista sellaisista. Lapsen yksilöllisten taitojen ja mielenkiinnon-

kohteiden huomioiminen on vähintäänkin yhtä tärkeää toimintaa suunnitellessa. (Mikkola & Nivalainen 2010, 56–57.)

2.2.1 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, eli varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu vuonna 2003 Valtioneuvoston periaatepäätöksen suosituksen mukaan ja sitä on tarkistettu vuonna 2005 saadun palautteen ja kokemuksen perusteella. (Stakes 2005, 3.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan varhaiskasvatukseen tulee edistää lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Se on vuorovaikutusta, vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, moniammatillista verkostotyötä, jonka keskiössä on tavoitteellisesti hyvinvoiva lapsi. Varhaiskasvatustyö toteutuu päiväkotitoimintana, perhepäivähoidossa ja avoimissa lapsille suunnatuissa palveluissa. Työn kolme keskeistä päämäärää ovat lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden lisääminen. (Stakes 2005, 11.)

Vuonna 2003 valmistunut valtakunnallinen vasu ja sen päivitetty versio vuodelta 2005 saivat kunnat ja päiväkodit laatimaan sen sisältämien suositusten pohjalta omat vasunsa. Keskeisenä tavoitteellisena käsitteenä valtakunnallisesta vasusta voidaan poimia kasvatuksellisen vuorovaikutuksen merkitys sekä tavoite kasvatuskumppanuudesta päiväkodin henkilöstön ja lasten vanhempien välillä. Vasujen myötä toiminta muuttui suunnitelluksi vuorovaikutukseksi ja yhteistoiminnaksi. Myös lapsen leikin merkitys tuotiin esiin valtakunnallisen vasun myötä. (Reunamo 2007, 101.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota lapselle kasvatusympäristö, jossa hän viihtyy, jossa hän voi olla vapaasti oma itsensä, kokea arvostusta, tulla kuulluksi ja saada palautetta ja joka vahvistaa hänen itsetuntoaan. Varhaiskasvatusympäristön tulee siis olla myös psyykkisesti lapselle suotuisa. Tämän lisäksi varhaiskasvatusympäristön tulee olla fyysisesti ja sosiaalisesti lapsen ke-

hitystä tukevia. Ympäristö käsittää fyysisten tilojen lisäksi myös materiaalit ja erilaiset välineet, joita päivittäisessä toiminnassa käytetään sekä työntekijöiden tavan ohjata lapsia siinä ympäristössä. Tilojen toimivuus vaatii myös läsnä olevan, aktiivisen varhaiskasvattajan. Yksilöllinen huomiointi, joka huomioi lapsen perimän, luontaisen tavan toimia ja oppia, kulttuuritaustan ja muut lapsen elämään vaikuttavat tekijät on tärkeässä asemassa varhaiskasvatustyötä suunnitellessa ja toteuttaessa. Työtä tehdään yhteiskunnallisesti sovittujen arvojen ja toimintatapojen mukaan tiedostaen omien työtapojen merkitys lapsen kehitykselle. (Stakes, 18.)

Työntekijän tulee työssään sisäistää omaa toimintaa suunnitellessaan ja toteuttaessaan laaja-alaisesti kaikki työn vaatimat tekijät. Toiminta muodostuu suurista kokonaisuuksista, hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta ja sen tulee sisältää myös varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatioalueet. Toiminnassa tulee näkyä matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallisyhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen sekä uskonnollis-katsomuksellinen sisältöalue. Näiden ei tule kuitenkaan toteutua oppituntimaisesti vaan nivoutua luontevaksi osaksi jokapäiväistä toimintaa. Lapsen tulee saada elämyksellisesti kokea, tutkia, etsiä ja löytää vastauksia hänelle luontaisella toimintatavalla. (Stakes 2005, 26.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman myötä työn ja toiminnan suunnittelu on saanut uusia tasoja, näkökulmia ja käsitteistöä, jotka haastavat työtä tekevät tahot, kuten kunnat, yritykset ja työyhteisöt miettimään eritasoisten vasujen yhteensovittamista. Vasutyöskentely on monitasoinen prosessi, jonka tavoitteena on varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen. (Karila 2009.)

2.2.2 Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Kuntakohtainen vasu voi sisältää kunnan omia päivähoidolle asettamia toimintatapoja ja tavoitteita, kuten myös yksilöityjä sisällöllisiä määritteitä. Kuntakohtainen vasu nivoutuu yksikkökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jossa päivähoitoyksikön toimintatavat, kasvatuskäytäntö, hoidon, opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus sulautuu yhtenäiseksi toiminnaksi kuvaten päivähoitoyksi-

kön arkea ja ominaista toimintatapaa, toimintaympäristöä ja kasvattajien roolia. Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma tuo kaikkeen edellä mainittuun yksilöllisen lähestymistavan, jossa lapsen ominaista tapaa oppia ja kasvaa huomioidaan ja yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa laaditaan suunnitelma hyvän kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi. (Stakes 2005, 7–9.)

Kuntien laatimat varhaiskasvatussuunnitelmat perustuvat valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, mutta niissä tulee näkyä kuntien omat linjaukset koskien lasten ja perheiden kanssa tehtävää työtä. Kuntien omissa vasuissa ilmenee minkälaisia alueellisia tavoitteita ja toimintatapoja varhaiskasvatustyölle on määritelty. Kunnallinen vasu määrittelee arvot ja tavoitteet, toteuttamistavat ja moninaiset yhteistyön muodot, erilaiset tukijärjestelmät ja ohjeet päiväkotikohtaisen vasun laatimiseen sekä menetelmät toiminnan arvioinnin ja kehittämisen suhteen. Kuntakohtaisen vasun merkitys laadun kehittämisessä on merkittävää, koska se määrittelee miten kehittämisestä kunnassa toteutetaan. (Stakes 2005, 43–45.)

Kunnat ovat arvioineet valtakunnallisen vasun merkitystä vuonna 2006 teetetyssä kaikkia kuntia koskevassa kyselytutkimuksessa ja merkittävämmäksi asiaksi kaikissa kunnissa on nimetty laadun kehittyminen ja henkilöstön ammatillisuuden lisääntyminen. (Kaskela & Kronqvist 2007, 5.)

Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma Kirkkonummella määrittelee Kirkkonummelaisen päivähoiton toiminta-ajatuksen, toiminnan päämäärät ja tavoitteet, varhaiskasvatuksen toteuttamisen, joka sisältää hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuuden, monikulttuurisen varhaiskasvatuksen järjestämisen, lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatuksen laatimisen ja seurannan periaatteet sekä erityisen tuen toteuttamismenetelmät. (Kirkkonummen kunta 2011, 3–6.) Näitä määritteitä on kirjattu tavoitteiksi ja toimintatavoiksi, joita on huomioitu laatiessa päiväkotien omia varhaiskasvatussuunnitelmia. Kirkkonummen varhaiskasvatussuunnitelma lähestyy toiminnan suunnittelua eri orientaatioalueiden näkökulmasta sekä huomioi lapsen ominaista tapaa toimia arjessa.

2.2.3 Päiväkoti Tenava-Huvilan varhaiskasvatussuunnitelma

Päiväkoti Tenava-Huvilan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu vuonna 2005 työyhteisön yhteistyöhankkeena. Samalla koko päiväkotiketjun 27 päiväkodille laadittiin yhteinen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä Helsingin yliopiston kanssa. Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma muodostuu siis koko ketjun sekä päiväkodin oman osuuden muodostamasta kokonaisuudesta. Suunnitelmaa on päivitetty säännöllisesti vuosittain suunnitelmien tarkentuessa ja viimeisin versio on vuodelta 2010. Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma esittelee päiväkodin henkilöstön yhteisen lapsinäkemys, toimintatavat, kuten pienryhmätoiminnan, toiminnan havainnoinnin menetelmät, projekti- eli teematyökentelyn sisältäen päiväkodissa toteutettavan Reggio Emilia- pedagogiikan ominaispiirteitä.

Reggio Emilia pedagogiikka näkee lapsen ainutkertaisena, luovana ja tutkivana yksilönä, joka kasvaa, kehittyy ja oppii vuorovaikutuksessa toisten lasten, aikuisten ja ympäristön kanssa. Tenava-Huvilassa. Reggio Emilia pedagogiikka on inspiroinut henkilökuntaa havainnoimaan lapsia ja perustamaan toiminnan suunnittelua pedagogiselle dokumentoinnille, jossa lapsesta ja lapsen, aikuisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta tehdyillä havainnoilla on keskeinen merkitys toimintaa ja toimintaympäristöä suunnitellessa sekä toiminnan ja ohjaustapojen kehittämisessä. Lapsen äänen kuuluville saattaminen ja toiminnan näkyvyys ovat Tenava-Huvilan keskeisiä toimintatapoja. (Tenava-Huvila 2010, 12.)

Toiminnan sisältöalueita eli orientaatioita on pyritty suunnitelmassa lähestymään siten, että ensisijaisesti kuunnellaan lasten omia kiinnostusten kohteita, ja heidän ideoitaan rikastutetaan aikuisjohtoisesti siten, että ne sisältävät myös valtakunnallisesti määriteltäviä orientaatioalueita, kuten matemaattisten ja kielellisten valmiuksien tukemista, historiallis-yhteiskunnallisia näkökulmia, eettisuskonnollisia ajatuksia sekä ympäristökokemuksia. Toimintaa siis ideoidaan yhdessä lasten kanssa ja sitten mietitään mitä orientaatioita se luonnollisesti sisältää ja miten niiden sisältöä voidaan syventää. (Päiväkoti Tenava-Huvila 2010, 3–7.)

2.2.4 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Paras suunnitelma ei ole lomake. Paras suunnitelma on tarina, kertomus tai kuvaus lapsesta, joka on luotu yhdessä lapsen, hänen vanhempiensa ja päivähoiton ammattilaisten kanssa. (Kaskela & Kronqvist 2007, 9.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee huomioida periaatteita, jotka ohjaavat pedagogista toimintaa ja sen arviointia huomioiden lapsen yksilölliset taidot ja osaamisalueet, joita on selvitetty havainnoimalla lasta yhteistyössä vanhempien kanssa. (Kaskela & Kronqvist 2007, 11.) Lapsen vasua laatiessa on kuitenkin tärkeää huomioida, että sen tulee olla enemmän kertomus lapsesta kuin tavoitteisiin ja arviointiin perustuva asiakirja. Kun arviointia kuitenkin suoritetaan, tulee sen perustua yhteiseen keskusteluun vanhempien kanssa, ei henkilöstön omaamaan käsitykseen siitä mitä taitojen tulisi olla. (Kaskela & Kronqvist 2007, 13–14.)

Tutkimuksen mukaan lapsen vasua tarkastellaan tyypillisimmin yksilökehityksen näkökulmasta käsin. Tavallista on, että kun lapsen kehitykselle asetetaan tavoitteita, lomakekieli saattaa olla arkikielestä poikkeavaa kehityspsykologisia termejä käyttävää ja siten mahdollisesti vanhemmille vierasta. Tarkastelun kohteena on siis usein normaalius, tavallisuus, poikkeavuus tai erilaisuus, joita arvioidaan ns. näkymättömillä kriteereillä, kun niitä ei useimmiten ole lomakkeeseen kirjattuna eivätkä termit välttämättä vanhemmille tai huoltajille avaudu oikeassa merkityksessään. (Alasuutari & Karila 2009, 76–77.)

Alasuutari (2010) on tutkinut yksilöllisten varhaiskasvatussuunnitelmien vaikutuksia ja toteaa tutkimuksessaan, että niiden rooli toiminnan suunnittelussa on pieni ja käytännössä niitä käytetään vain vähän. Varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeet toimivat tukena perheen ja työntekijöiden väliselle vuorovaikutukselle, mutta usein niiden käyttäminen suunnitteluvälineenä jää arjen kiireen alle. Usein sekä vanhempien että työntekijöiden yhteinen kokemus lapsen henkilökohtaisen vasun merkityksestä keskittyy lapsen taitojen arvioimiseen sen sijaan että sen tulisi olla väline, jolla lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamista suunnit-

tellaan. (Alasuutari 2010, 186–187, 190.) Oletusarvona kuitenkin on se, että valtakunnalliset asiakirjat toimisivat käytännön työn ohjaajina. (Alasuutari 2010, 177).

Päiväkoti Tenava-Huvilassa on käytössä Kirkkonummen kunnan laatima lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen vasussa lapsen kasvua kehitystä ja oppimista arvioidaan kolmen kehitysalueen, kielen, motoriikan ja sosiaalisen kehityksen näkökulmasta. Näiden kolmen osa-alueen sisälle on lisätty vielä näkökulmia eri orientaatioiden toteutumisesta. Huomioituna ovat kielellinen, matemaattis-luonnontieteellinen, uskonnollis-eettinen, historia ja yhteiskunnallinen orientaatio sekä lapsen mahdollisuus saada kokemuksia luonnosta ja ympäristöstä. Lapsen kehityksestä keskustellaan yhdessä vanhempien kanssa ja yhteisen näkemyksen mukaan kirjataan näiltä kehityksen osa-alueilta lapsen vahvuudet ja haasteet ja mahdolliset tukitoimet. Perheen ja päivähoiton kasvatustähtäyksistä keskustellaan ja kirjataan yhdessä sovitut toimintatavat. (Kirkkonummi 2008.)

Muun muassa Heikka, Hujala ja Turja (2009, 58) toteavat lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisen olevan usein puutteellista niiden ulkoasun vuoksi. Siitä johtuen niitä päivitetään useimmiten vuosittain, jolloin vuoden mittaan tapahtuva lapsikohtainen havainnointi ja arviointi jää kirjaamattomaksi, eikä siten tue suunnitelmien joustavuutta.

Varhaiskasvatuksen asiakirjat saattavat luoda päivähoidosta ihanteellisen kuvan, joka ei aina vastaa käytäntöä. Ne eivät sisällä kysymyksiä ristiriidoista tai kuvauksia arjen toteuttamisen vaikeuksista. Kun ihanteet ja käytäntö kohtaavat voi todellisuus olla muuta kuin suunnitelmissa ilmaistaan. (Kalliala 2008, 28–29.) Päivähoidon toimintaa voidaan toisaalta liikaakin suunnitella konkreettisiksi toimiksi painottamatta yhteisen kasvatustähtäyksen suunnittelua, jonka avulla työyhteisö voi arvioida toimintaansa ja kehittyä. (Karila 2002, 274).

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet antaa lapsen henkilökohtaista suunnitelmaa varten ohjeistuksen, jota voi soveltaa monin tavoin. Ohjeistus antaa kunnille mahdollisuuden laatia lapsen kasvun omalla tavallaan ja

useimmiten lapsen vasuksi on laadittu lasta arvioiva lomake. Lapsen vasu tulkitsee Valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelman perusteita siitä näkökulmasta mitä paikallistasolla halutaan ilmaista, kun lomakkeen avulla tavoitellaan vuorovaikutusta perheiden, varhaiskasvatuksen työntekijöiden sekä mahdollisten muiden yhteistyötahojen kesken. (Alasuutari & Karila 2009, 71–73.)

Lapsen vasun merkitys voi olla ristiriitainenkin, kun toisaalta valtakunnallinen ohjeistus tavoittelee lapsen vasun avulla yksilöllistä huomiointia ja käytäntö taas on osoittanut vasulomakkeiden toimivan enemmänkin lasta ja perhettä arvioivana välineenä painottaen varhaiskasvatuksen opetuksellista roolia. Lapsen osallisuus ja lapsen ääni jää usein hyvin pieneen osaan. (Alasuutari & Karila, 86–87.)

3 VARHAISKASVATUKSEN LAATU

Varhaiskasvatuksen laatu on käsitteenä laaja ja sitä voidaan lähestyä useasta eri näkökulmasta. Laatua voidaan määrittellä lakien, asetusten ja ohjeistuksien toteutumista seuraamalla ja niitä dokumentoimalla. Sitä voidaan tutkia lapsen ja perheen hyvinvoinnin näkökulmasta, seuraamalla ja arvioimalla päivähoitopalvelujen ja niiden sisällöllisen laadun toteutumista sekä moninaisten puitetekijöiden, kuten fyysisen ja henkisen ympäristön laatua tutkimalla.

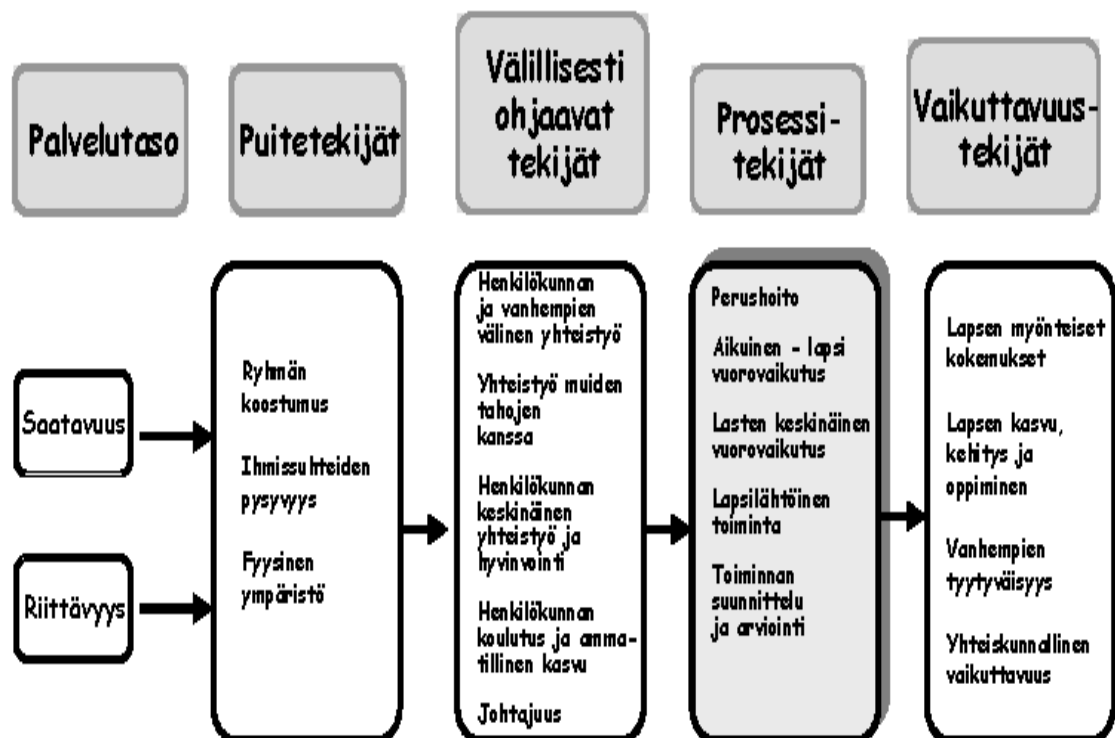
3.1 Varhaiskasvatuksen laatua määrittäviä tekijöitä

Kysymystä, mitä on varhaiskasvatuksen laatu, voidaan lähestyä lasten, vanhempien tai kasvatusyhteisön näkökulmasta. Sitä voidaan laajemmin tarkastella myös esimerkiksi päättäjien tai tutkijoiden näkökulmasta, kuitenkin juuri lapsen, perheen ja kasvattajien muodostaman laatu näkemyksen voidaan olettaa olevan merkittävin lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen kannalta. Tämäkin kokonaisuus on laaja sisältäen erilaisia vuorovaikutussuhteita näiden toimijoiden välillä, yhteisesti jaettuina ja yksilöllisiä kokemuksia arjesta, fyysisestä ja psyykkisestä toimintaympäristöstä, lapsen toiminnasta ja sen mahdollistamisesta sekä kasvatuksellisesta ja tavoitteellisesta ohjelmasta. Laatu siis määräytyy aina siitä tarkastelunäkökulmasta, mistä sitä halutaan määrittellä ja mitä sen osa-alueita pidetään tärkeinä. (Kronqvist & Jokimies 2008, 10–11.)

Erään määritelmän mukaan kaikkien laatuun osallisten tulisi olla mukana määrittelemässä laatua ja tehdä se näkyväksi siinä asiayhteydessä mihin laatu kulloinkin liittyy. Jokaisen osallisen omaama käsitys päivähoidosta luo käsitteitä myös laadulle. Vuorovaikutuksessa kaikkien osallisten kesken voidaan luoda uusia käsitteitä ja merkitystä jo olemassa oleville ajatuksille muodostaen uutta laadun määrittelyä. (Parrila 2004, 72, 76.)

Laadun tuottamisen edellytyksenä on erilaisten laatuun vaikuttavien tekijöiden muodostama kokonaisuus, joka muodostuu puitetekijöistä, kuten fyysisestä ym-

päristöstä ja ryhmädynamiikasta, välillisistä tekijöistä, kuten vanhempien ja muiden tahojen kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja henkilökunnan keskinäisestä yhteistyöstä sekä työhyvinvoinnista. Välillisiä tekijöitä ovat myös työyhteisön johtajuus sekä henkilökunnan koulutus. Laatua tuottavaan kokonaisuuteen kuuluvat myös prosessitekijät, kuten kasvatuksellinen vuorovaikutus, perushoitotyö sekä toiminnan suunnittelu lapsilähtöiseksi. Laatuolosuhteiden vaikuttavuustekijöitä ovat lapsen myönteinen kokemus päivähoidosta, kehittyminen ja oppiminen sekä vanhempien tyytyväisyys palveluun. Näiden tekijöiden voidaan olettaa olevan merkityksellisiä varhaiskasvatuksen laatua arvioidessa. Kuitenkin jokainen yksittäinen tekijä voi määrittää laatua hyväksi tai huonoksi, jos sitä on arvioimassa esimerkiksi lapsen vanhempi. Se mikä tai mitkä tekijät nousevat kullekin toimijalle tai osalliselle merkitykselliseksi on tekijä, jota ei voida mitata. (Parila 2004, 74–76.)

KUVIO 1: Päivähoidon laadunarviointimalli (Hujala & Fonsen 2009)

Laatu on kytkeytynyt yhteiskunnallisiin ja tutkimuksellisiin puheisiin eri aikakausina varhaiskasvatuksen painopistealueiden mukaan. 1990-luvulta lähtien laatua on tutkittu myös asiakkaiden kokemusten ja käsitysten kautta. Laatua voidaan arvioida muun muassa prosessikriteereiden avulla, jolloin laatua tuottavia tekijöitä ovat lasten ja henkilökunnan toiminta sekä vuorovaikutus heidän kuten myös vanhempien välillä. Laatua voidaan arvioida myös sen tulkinnan avulla joka syntyy tämän vuorovaikutuksen kautta. Laadulle ei ole olemassa siis yhtä määritelmää, vaan monitahoisuudessaan se antaa myös vapauden tulkita sitä eri tavoin. (Nummenmaa 2009, 81–84.) Laatua voidaan ajatella myös puheta-pana. Puheessa laadulle tulee tuolloin antaa merkitys. Toimintaa ohjaavien määrittelien tekeminen näkyviksi toiminnoiksi tuottaa merkityksellistä laatupu-hetta. (Nummenmaa 2004, 84.)

Stakesin tuottaman Valoa II- hankkeen myötä arvioitiin varhaiskasvatuksen laa- tua ja saatiin tulokseksi viisi laatua määrittelevää teemaa. Yksi teemoista käsit- telee varhaiskasvatuksen sisällöllistä laatua. Hyvinvoivan lapsen tarpeiden sel- vittäminen laatua mitattaessa on kuitenkin ollut haastavaa ja vaatii laajoja tutki- muksia, joissa haastattelujen ja havainnointien kohteina ovat kaikki lapsen kanssa toimivat tahot kaiken keskiössä olevan lapsen lisäksi. Kokonaisia per- heitä koskevien pitkäaikaistutkimusten teettäminen on taloudellisesti suuri ky- symys. Laatua onkin mitattu suurimmalta osin keskittyen varhaiskasvatuspalve- luiden arviointiin sekä tasa-arvoiseen palveluiden saantiin, säännösten noudat- tamiseen ja toteutumiseen sekä alueellisiin vaihteluihin palveluiden rakentees- sa. (Portell & Malin 2007, 45–46.)

Kallialan (2012) mukaan päivähoiton laatu vaihtelee ollen siten liian usein heik- koa. Tämä johtuu päiväkotien vapaudesta toimia valitsemallaan tavalla ja myös koulutettujen lastentarhanopettajien vähenemisestä työpaikoilla. Lasten päivään tulisi kuulua nykyistä enemmän mahdollisuuksia ilmaista itseään leikin, taiteiden ja draaman avulla. Henkilökunnan koulutuksesta syntyvä laatu tulee hänen mu- kaansa siitä, että hoivan lisäksi lapsen päivään kuuluu opetuksellista toimintaa, kuten kielellisen kehityksen tukemista. Koulutuksen merkityksellisyys on hänen mielestään päivähoitossa jäänyt liian pieneen rooliin. (Kalliala 2012.)

Koulutuksen vaikutus saattaa näkyä muun muassa siinä, että lastentarhanopettajilla on sensitiivisempi lähestymistapa ja he omaavat halua kehittää lasten kanssa tehtävää työtä. Päivähoidon henkilöstössä saattaa olla valitettavasti myös sellaisia jäseniä, jotka eivät omaa käsitystä siitä, mitä laadukas varhaiskasvatus vaatii. (Kalliala 2008, 270–271.)

3.1.1 Laatu lapsen näkökulmasta

Kun lapset tuottavat päiväkodin tapahtumia, he saavat aikaan suuren osan siitä aineksesta, joka kasvatukseen liittyy. (Reunamo 2007, 29.)

Lasten käsitystä siitä, mitä on laatu päivähoitossa, voidaan selvittää lapsia kuulemalla ja haastatteleamalla. Lasten toiminnan havainnoinnilla ja toiminnan dokumentoinnilla voidaan niin ikään kerätä tietoa lapsen mielenkiinnonkohteista. (Tauriainen 2000, 147.)

Lapset pitävät päivähoitossa siitä, että heillä on kavereita ja mahdollisuus leikkiä niin sisällä kuin ulkonakin. Heille tärkeää on myös se, että leikeille ja toiminnalle on varattu erillisiä tiloja. Aikuinen on lapselle turva ja huolenpitäjä, jolta toivotaan aikaa yhdessäoloon. Lapset arvostavat päivähoitossa myös hyvää ruokaa. (Portell & Malin 2007, 12.)

Sosiaalitaidon (2012) teettämässä hyvinvointitutkimuksessa, joka oli suunnattu Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuonna 2007 syntyneille lapsille, kartoitettiin lasten mielipiteitä päivähoitosta. Tuloksista käy ilmi, että valtaosa lapsista pitää leikkiä mieluisimpana tekemisenä päivähoitopäivän aikana. Lapset haluavat, että päivähoitossa on mukavia aikuisia ja kavereita, joiden kanssa voi puuhastella kaikenlaista. Lasten mukaan on hyvä asia, jos he löytävät leikeilleen paikan jostakin pienestä huoneesta tai jonkin esineen alta tai takaa. Toisinpäin asiaa tarkastellen lapset pitävät huonona sitä, jos on sattunut jotakin ikävää, joku on esimerkiksi töninyt tai muuta vastaavaa, eikä aikuinen ole huomannut eikä lohduttanut. (Sosiaalitaito 2012.)

3.1.2 Laatu vanhempien näkökulmasta

Päivähoidon laatuun suuntautuvassa tutkimuksessa todetaan vanhemmille merkityksellisiä laatutekijöitä olevan muun muassa päiväkodin ryhmä koko, toimintakulttuuri sekä ihmissuhteiden pysyvyys, joka useimmiten ilmenee kysymyksenä henkilökunnan vaihtuvuudesta. Merkitystä oli myös päiväkodin maineella ja siitä saaduilta suosituksilta esimerkiksi tuttavapiiristä. (Tauriainen 2000, 208–209.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen perustana toimii hyvä yhteistyö vanhempien kanssa ja tasa-arvoinen asetelma, jossa painotetaan molempien lasta kasvattavien tahojen merkitystä kasvatustehtävässä. Asetelma, jossa päivähoitohenkilöstö voi olla yhteistyössä vanhempien kanssa ilman, että on tarvetta keskustella asioista pedagogisin termein on tärkeää perheen huomioimista. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 73.)

Vanhempien laatukäsitykset liittyvät niin turvalliseen fyysiseen ympäristöön kuin emotionaalisiin kokemuksiin. Myös yhteistyötä päiväkodin kanssa arvostetaan. Lasten toiminnan kokemuksellisuus, mahdollisuus leikkiin ja kavereiden kanssa olemiseen yhdessä turvallisten aikuisten kanssa on vanhempien mielestä laatua. Lisäksi vanhemmille on merkitystä päivähoitopaikan sijainnilla sekä sen tarjoamalla hoito-ajalla. (Portell & Malin 2007, 12.)

Vanhempien laatu näkemyksiä on kartoitettu muun muassa Vaikuta Vanhempiselvityksessä. Tutkimuksen tuloksista laaditussa koosteessa kuvattiin vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuksen laadusta. Vanhempien näkemyksiä laadukkuudesta voidaan päätellä sekä heidän arvostamistaan asioista sekä asioista, joihin he ehdottomasti toivoisivat muutosta. Näistä johtopäätöksistä voidaan olettaa, että vanhemmat kokevat laadukkaan varhaiskasvatuksen kriteereinä henkilöstön riittävyyden, toimintaympäristön toimivuuden, pienen ryhmäkoon, tiedottamisen lapsen päivästä ja päiväkodin toiminnasta sekä yleisesti keskustelua oman lapsen kasvusta ja kehityksestä esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman muodossa. (Kronqvist & Jokimies, 2008, 38–39.)

3.1.3 Laatu työntekijöiden näkökulmasta

Tasokkuuden tunnistaa sen kohdatessaan. Lasta kunnioittavan ja kuuntelevan ilmapiirin aistii erehtymättä, samoin välinpitämättömän ja kohtaamattoman yleissävyn. (Kalliala 2008, 11.)

Suomalaiset laatututkimukset kuvaavat työntekijöiden käsitystä laadusta. Työntekijöiden mukaan koulutus ja työn tuoma ammattitaito sekä työhyvinvointiin liittyvät tekijät sekä työtiimin toimivuus ovat laatuun vaikuttavia tekijöitä. Lapsityössä työntekijät arvostavat hyväksi laaduksi toimivan, lämpimän vuorovaikutussuhteen lapseen sekä lapsen yksilöllisen huomioimisen. Perheiden kanssa laatua koetaan syntyvän toimivasta kasvatuskumppanuudesta. (Portell & Malin 2007, 12.)

3.2 Varhaiskasvatuksen suunnittelun laatu

Laatua määrittävästä neljästä osa-alueesta yhden kokonaisuuden muodostavat prosessitekijät, joista korostuneina ovat aikuisen ja lapsen sekä lasten välinen vuorovaikutus, toiminnan lapsilähtöisyys sekä toiminnan suunnittelu ja arviointi. Näistä prosessitekijöistä toiminnan suunnittelulle ja arvioinneille on asetettu laatua määritteleviä kriteerejä, joita ovat muun muassa vanhempien ja lasten osallisuuden mahdollistaminen toiminnan suunnitteluun, henkilöstön tuntemus lapsesta käsittäen myös lapsen toivomukset ja mielipiteet, toimintaympäristön, käytettävien menetelmien sekä välineiden suunnitteleminen. Näiden kriteereiden toteutumista suunnitellessa on huomioitava ajankäytön suunnitelma, se, että suunnitelmat kohdistuvat sekä koko päiväkotiin, lapsiryhmään ja yksilölliseen lapseen sekä erilaisista havainnointi ja arviointimenetelmistä sopiminen. Toiminnan tulee perustua yhteisesti jaettuun ihmis- ja oppimiskäsitykseen, josta käydään keskustelua sekä henkilöstön että perheiden kanssa. Laatua tuottavien prosessitekijöiden tulee myös todentua arjessa, niiden tulee olla näkyvä osa toimintaa siten, että yhteys suunnitelmien ja toteutuksen välillä voidaan osoittaa. (Oulun yliopisto 2000, 23.)

Toiminnan suunnittelu voidaan jakaa neljäksi kokonaisuudeksi, joissa pohditaan suunnittelukäytäntöjä, niiden tavoitteita, mikä käytäntö toimii ja mikä hajottaa toimivuutta sekä ideoiden käyttöönottoa. Yhden kokonaisuuden muodostavat suunnittelukäytännöt eli se, minkälainen tavoite suunnittelulle on määritelty. Suunnitellaanko lapsikohtaisesti ja lapsilähtöisesti huomioiden jokaisen lapsen tarpeet, vai onko päätavoite kenties ohjelman monipuolisuudessa tai yleensä yhteisessä tavoitteen asettelussa. Toisena kokonaisuutena on hyvä miettiä millä tavoin suunnittelu toteutetaan. Uskotaanko yhteiseen toimintamalliin, kaikkien yhteisölliseen mukanaoloon, kasvatuskumppanuuteen vai kenties lapista lähtevään ideointiin. Tärkeää on se, että miettiessä miten suunnittelu toteutetaan, mietitään myös siihen varattua aikaa ja tilaa sekä osallistumismahdollisuuksia. Kolmas suunnittelukokonaisuus muodostuu siitä pohdinnasta, mikä suunnittelukäytännöissä on yleensä ollut toimimatonta. Toimimattomuuteen saattavat vaikuttaa mm. henkilöstöpula, toiminnan heikko organisointi ja suunnitteluajan vähentäminen esimerkiksi henkilökunnan poissaolojen aikaan. Myös huono ilmapiiiri ja sitä kautta mahdollisesti syntyvä henkilökunnan pysymättömyys ovat haasteita hyvälle sitoutuneelle suunnittelutyölle. Neljäntenä kokonaisuutena voidaan miettiä mikä on toiminut hyvin. Onko erilaisilla suunniteluilla kuten viikko- tai kuukausisuunnitelupalavereilla erilainen toimintamalli, joista toinen toimii paremmin kuin toinen? (Reunamo 2007, 118.)

Toiminnan onnistumisen edellytyksenä voidaan nähdä myös se, että lapsiryhmää ohjaavalla henkilöllä on kehityspsykologista tuntemusta, jota hän osaa soveltaa ohjaamistehtävässään ottaen huomioon jokaisen lapsen yksilölliset piirteet ja tarpeet. Yksilöllisen huomiointin menetelmäksi voidaan määritellä muun muassa toiminnan eriyttäminen, jossa lapsi toimii pienessä ryhmässä, johon hänet on valikoitu yksilölliset piirteet huomioiden. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 106.)

Suunnittelutyö ja siihen usein liitettävä havainnointi ja dokumentointi ovat kiinteä osa päiväkodin arkea. Yhteisöllisellä hankkeella voidaan muokata uudelleen suunnittelukäytänteitä ja suunnata niitä käsittelemään suunnittelun ja käytännön yhteistä toteutumista. (Nummenmaa, Karila, Joensuu & Rönholm 2007, 66.)

3.2.1 Havainnointi, pedagoginen dokumentointi ja reflektointi suunnittelun tukena

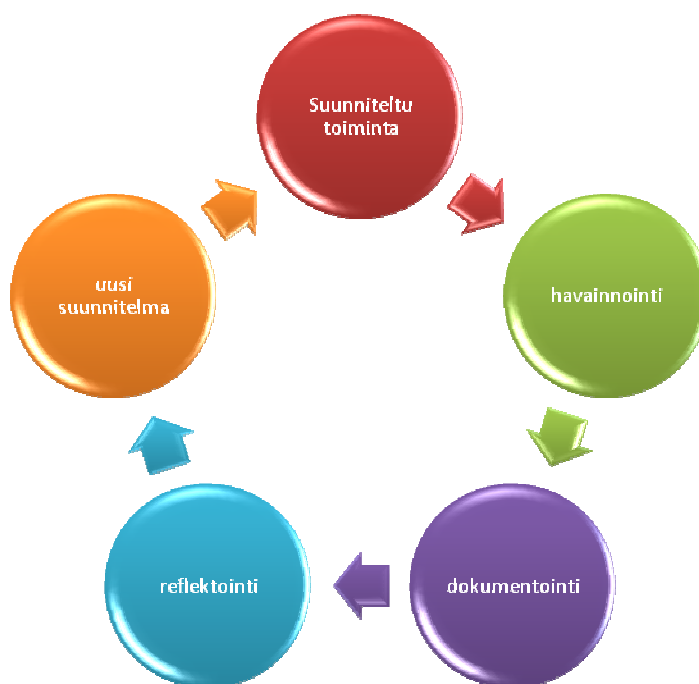
Kaskela & Kronqvist (2007, 30–31) kuvaavat havainnointia Rogoffin (2003) mallin mukaan, jossa havainnointia suoritetaan kolmella tasolla. Yksilöllinen, yhteisöllinen ja suhdetasolla tapahtuva havainnointi muodostavat kokonaisuuden, jossa lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen nähdään vuorovaikutuksellisenä yhteisöllisenä prosessina. Yksilöllisellä tasolla havainnoidaan lapsen mielenkiinnon kohteita ja taitoja. Suhdetasolla seurataan miten lapsi toimii toisten lasten ja aikuisten kanssa. Havainnoinnin kohteena voivat olla erilaiset sosiaaliset taidot sekä vuorovaikutus. Yhteisötasolla lapsen kulttuurinen ympäristö nähdään osana hänen hyvinvointiaan.

Toiminnan dokumentoinnista syntyvä pedagoginen näkemys ei synny suoraan tallennetusta havainnoinnista, esimerkiksi lapsen ja aikuisen välisestä kirjatusta puheesta, vaan vasta siitä muodostetun tulkinnan kautta. Tulkintaa voi silloin olla muodostamassa tilanteessa mukana ollut havainnoinnin kohteena toiminut aikuinen, tai esimerkiksi työpari tai kokonainen tiimi. Dokumentointi tekee toiminnasta näkyvän tallenteen esimerkiksi kirjaamalla, kuvaamalla tai nauhoittamalla. Dokumentaatiosta muodostuva tulkinta voi syntyä myös peilaamalla tallennettua tilannetta ja sen käytänteitä teorian tietoon ja sen avulla voidaan syventää tietoutta lapsen toiminnasta ja heidän omasta ajatusmaailmastaan. (Ojala 2009, 32–34.)

Muun muassa Italiassa alkunsa saanut Reggio Emilia-pedagogiikka, joka perustuu lapsen näkemiseen tutkivana ja uteliaana henkilönä pohjaa toimintaansa vahvasti pedagogiselle dokumentoinnille, jossa lapsista ja heidän kanssaan toimivista aikuisista laadituissa teksti-, kuva- tai äänitallenteista luodaan reflektiovälineitä, jonka avulla kokemuksia toiminnasta voidaan käsitellä. Reggio Emilia-pedagogiikan mukaan toiminta tapahtuu lasten mielenkiinnon kohteista kumpuavista kysymyksistä ja niiden tutkimiseksi toteutettavista pedagogisista projekteista. Lasten havaintoja, oivalluksia ja oletuksia dokumentoidaan. Dokumentointien pohjalta käydään reflektiivistä keskustelua sekä aikuisten että ai-

kuisten ja lasten välillä. Toiminta muuttuu täten näkyväksi ja sen sisältöä, ohjaajan toimintaa, oppimisstrategioita ja lapsen kiinnostuksen kohteita voidaan selvittää. Pedagoginen dokumentointi toimii täten työvälineenä ja työn kehittäjänä lasten kanssa toimiville ohjaajille. (Heinimaa 2011, 278–280.)

Pedagoginen dokumentointi voi toimia työn suunnittelua ja toteutusta sekä lapsen kehitystä arvioivana ja kehittäväenä työvälineenä. Sen avulla voidaan arvioida muun muassa suunnitelmien toteutumista ja sitä kuinka ne ovat muokkautuneet ja joustaneet toiminnan edetessä lasten tuottaessa niihin uutta sisältöä. Arviointia suoritetaan havainnoimalla toimintaa, arvioimalla sitä kollegiaalisesti ja muodostamalla arvioinnin pohjalta uusi näkemys ja uusi suunnitelma, jotta arvioinnin kohteena ollutta tekijää voidaan jälleen arvioida. Täten syntyy jatkuva, jossa dokumentointi toimii pedagogisena työnkehittämisen välineenä. Arviointia voidaan suorittaa työn ohjaamisen osalta monesta eri näkökulmasta. Arvioinnin näkökulmana voi olla esimerkiksi aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus, saako lapsi toiminnassa äänensä kuuluviin, johdattaako aikuinen toimintaa siihen suuntaan miten hän on sen suunnitellut vai löytääkö hän lasten keskinäisestä tai lasten kanssa käydyistä keskusteluista toiminnalle uutta sisältöä? Arvioida voidaan myös muun muassa sitä, toteutuvatko toiminnan suunnittelussa huomioitujen tarpeiden eri orientaatiolle, esimerkiksi kielellinen tukeminen sitä tarvitsevalle lapselle tai onko toimintaan tullut sen muokkautuessa mukaan siihen suunnittelelemattomia orientaatioita. (Päiväkoti Tenava-Huvila 2010, 18.)

KUVIO 2 Havainnointi ja dokumentointi suunnittelun taustalla (Päiväkoti Tena-va-Huvila 2010, 19)

Havainnointia ja dokumentointia voidaan kutsua niin sanotusti näkeväksi kuulemiseksi. Materiaalia, jota saadaan lapsia haastatteleamalla, heidän toimintaansa kirjaamalla, kuvaamalla tai äänittämällä voidaan käyttää monipuolisesti. Dokumentointien voidaan nähdä olevan katkelmia toiminnasta ja niitä voidaan käyttää lapsen, työntekijän ja vanhempien välisissä keskusteluissa. Pidemmällä tähtäimellä dokumentointiaineisto mahdollistaa työntekijälle syvemmän tunte- muksen lapsesta sekä toimii välineenä, jolla työntekijä voi reflektoida työtään sekä itse että kollegoiden kanssa ja siten kehittää toimintaansa. (Jonstoj & Tol- graven 2001, 28.)

Reflektion avulla työntekijälle mahdollistuu uusien näkökulmien ja ajattelumalli- en muodostaminen. Karila ja Nummenmaa (2001) toteavat jatkuvan kehitty- mi- sen reflektion avulla tuottavan luovaa toimintatapaa rutiininomaisen suorittami- sen sijaan. (Happo 2006, 64.)

Dokumentoimalla lapsen päiväkotielämää esimerkiksi kuvin ja tarinoin luodaan samalla luonnollista vuorovaikutusta lasten, vanhempien ja päiväkodin työnteki-

jöiden välillä. Dokumentointi mahdollistaa täten myös perheiden osallisuuden lisäämistä. (Kaskela & Kronqvist 2007, 25.)

3.2.2 Yhteistyö ja osallisuus

Ryhmässä tapahtuvan varhaiskasvatuksen tulisi perustua vanhempien kanssa olemassa olevan kasvatuskumppanuuden avulla luotuun yksilölliseen kuvaan lapsesta. Kyse ei ole siis vain lapsen taidoista tai tiedoista vaan kokonaiskuvasta, joka huomioi lapsen mielenkiinnonkohteet, vahvuudet, lapsen kokemusmaailman ja siihen vaikuttavat tai vaikuttaneet asiat, sekä lapsen tarpeet yleisesti. (Alasuutari 2010, 15--17.)

Hyvin toimivan vuorovaikutuksen avulla voidaan luoda jatkumo, jossa lapsi kasvaa yhdessä keskusteltujen pelisääntöjen puitteissa sekä päiväkodissa että kotona. Hyvällä vuorovaikutuksella voidaan luoda luottamuksen tila, jossa kaikki osapuolet voivat keskustella rehellisesti ja avoimesti hyvässä yhteistyössä. Tämän yhteistyön kautta vanhemmat voivat osallistua toiminnan suunnitteluun tai ainakin heidän näkemyksensä tulee silloin huomioida suunniteltaessa toimintaa. (Rouvinen 2007, 42.)

Vanhempien toiveet päiväkodin toiminnalle voidaan selvittää laatiessa lapsen vasua. Lapsen vasua laadittaessa vanhemmat välittävät lapsestaan kuvan ja yhdessä henkilöstön kanssa jaetut näkemykset muodostavat kokonaisuuden, jonka pohjalta lapsen suunnitelma tehdään. (Kaskela & Kronqvist 2007, 24.)

Osallisuuden voi määritellä yhteisölliseksi toiminnaksi, jossa ei ole tavoitteena toteuttaa jokaisen lapsen yksittäisiä toiveita vaan kuunnella monipuolisesti eri osallistujien toiveita ja neuvotella yhteisen ratkaisun löytämiseksi. Merkittävää on myös se, että lapsen on oltava tietoinen toimintaympäristöstä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista, jotta hän voisi aidosti osallistua ja esittää omia toiveitaan. Lasten tasavertaisuutta ymmärtää toimintaympäristöä voidaan tukea tuomalla esiin erilaisia toimintoja esimerkiksi kuvin sekä huomioimalla toimintaympäristössä eri materiaalien ja välineiden fyysinen näkyvyys. Lapsen ottaminen

suoraan mukaan suunnittelutyöhön sen sijaan, että aikuinen olettaa esimerkiksi lasten toiminnasta poimittujen ideoiden olevan lapsen toiveita, on aitoa osallisuutta. (Turja 2011, 8-10.)

Lasta osallistavissa kokeiluissa on todettu lapsen oppivan kaikesta päiväkotitoiminnasta, ei ainoastaan aikuisten suunnittelemista toimintatuokioista. Lapsen luovuus, jota hän osoittaa erilaisissa yhteyksissä, kuten läpi päivän kestävässä sosiaalisissa kontakteissa toisiin lapsiin ja aikuisiin sekä erilaisissa toimintavaihtelunnoissa osoittaa lapsen olevan aktiivinen toimija. Toisaalta lapsen osallistamista voidaan myös kritisoida. Asiaa voidaan tarkastella myös siten, että lapsi tarvitsee hyvän kasvun ja kehityksen tueksi joitakin välttämättömiä tekijöitä ja myös lainsäädäntö edellyttää toiminnalta erilaisten sisältöjen toteutumista. Kriittisesti voidaan siis suhtautua lapsen kykyyn olla osallisena toiminnan suunnittelussa siten, että nämä määritteet täytyisivät. Erityisesti tämä kritiikki painottuu silloin, kun varhaiskasvatus nähdään voimakkaasti opetuksellisena kokemuksena. (Rouvinen 2007, 43–45.)

3.2.3 Suunnittelutyön laadun kehittäminen yhteisöllisenä hankkeena

Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisprosessi voi olla samalla myös koko työyhteisöä kasvattava prosessi. Erilaisten päiväkotielämään liittyvien tekijöiden näkyväksi tekeminen on osa laadukasta varhaiskasvatusta. (Nummenmaa ym. 2007, 19–20.) Kartoittamalla kehittämistarpeita ja selvittämällä erityisesti sitä, mitä työyhteisössä koetaan tarpeelliseksi kehittää, voidaan välttää muutoksen tai kehittämisen vastustamista. Tärkeää on tavoitella aiempaa toimivampaa tapaa tai käytäntöä. Päiväkotityöllä on pitkä historia totutuista toimintatavoista, kuten tietynlaisista päiväohjelmista, vuodenaikojen seuraamisesta ja niihin liitetystä toiminnasta ja niin edelleen. Toiminnan kehittämiseksi on havaittavissa yleisesti tarvetta. (Rouvinen 2007, 77–78.)

Työyhteisön kehittäessä toimintaansa on tärkeää muistaa moniammatillisen tiimin asiantuntijuuden merkitys. Kaikkien yhteistä hanketta hyödyttävät vuoropuhelut, joihin kukin osallistuu oman osaamisalueensa asiantuntijana siten, että

keskustelussa esitetään sekä käsityksiä, että niitä avaavia kysymyksiä nostamatta kenenkään asiantuntijuutta toisen edelle. Avoin keskustelu mahdollistaa asioiden tarkastelun monesta eri näkökulmasta ja samalla mahdollistuu uusien käsitysten ja toimintatapojen syntyminen. (Venninen 2009, 39–40.) Kaikkien osapuolten kuuntelu ja luottamus kaikkien panokseen on merkittävää, kun tavoitellaan yhteistä päämäärää. Tiimin jäsenten erilaisuus on vahvuus, joka voi näkyä muun muassa kokemuksen ja tuoreen tiedon yhdistelmänä. (Kärkkäinen 2005, 76–77.)

Varhaiskasvatuksen suunnittelu yhteisöllisesti mahdollistuu vain, jos yhteiselle keskustelulle on järjestetty tilaisuuksia siten, että kaikkien osallisuus mahdollistuu. Moniammatillisuuden ja tarkemmin jokaisen erityisosaamisen huomioiminen on tärkeää, mutta työnjaossa tulee huomioida se, että kaikkien työntekijöiden osallisuuden mahdollistuminen sitouttaa työntekijöitä myös toteuttamaan laadittuja suunnitelmia käytännössä. (Nummenmaa, Karila, Joensuu & Rönholm 2007, 21.)

Työyhteisön keskustelukäytäntöjä kehittäessä on tärkeää, että keskusteluille on olemassa puitteet ja käytännöt. Aikataulutus ja keskustelun aiheiden määrittäminen ja rajaus ovat tärkeitä reunaehtoja onnistuneelle keskustelulle. On myös hyvä määritellä se, kuka vastaa sisällön suunnittelusta ja johtaa puhetta. Päivittäisten satunnaisten keskustelujen lisäksi keskustelukulttuuria kehittää sovitut palaverikäytännöt. Käytäntöjen lisäksi on hyvä keskittää huomiota myös siihen, että keskustelujen sisällöt eivät rajaudu arjen organisoinnista keskusteluun vaan sisältävät myös kasvatuksellista ja näkemyksellistä keskustelua. (Karila & Nummenmaa 2011, 80, 83, 86.)

Päiväkoti voi olla kehittämishankeympäristönä haastava kehittämistyön vaatiman yhteisen, rauhallisen ajan löytämisen sekä päiväkodeille tyypillisen henkilöstön vaihtuvuuden vuoksi. Yhteistyön toimivuus vaatii aikaa ja henkilöstön yhteistyö ei tapahdu hetkessä, varsinkaan jos mukana on useita uusia työntekijöitä. (Venninen 2009, 37.)

Päivähoidon työntekijöillä on niin sanottu kaksoisrooli, jossa varhaiskasvatuksen suuri kokonaisuus tulee hallita tehden yhteistyötä sekä työyhteisössä että osana moniammatillista verkostoa ja toisaalta olla osana jatkuvaa kehittämistä ja kehittymistä. Kehittämistyön oletetaan tapahtuvan osana vilkasta arkea. (Matti 2009, 51.) Muun muassa varhaiskasvatussuunnitelmien laatimistyö voi mahdollistaa työn kehittämisen ja työssä oppimisen, koska se haastaa työntekijää pohtimaan kasvatuksen kokonaisuutta huomioiden erilaisten varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöä sekä omaa toimintatapaansa ja rooliaan toiminnan suunnittelijana ja toteuttajana. Vasutyön kehittäminen mahdollistaa samalla koko työyhteisön kasvatustietoisuuden kehittymisen. (Karila 2009)

Kasvattajayhteisön yhteinen hanke sitouttaa yhteisön jäseniä tavoitteisiin ja hankkeen myötä syntyviin käytänteisiin. Yksilöiden näkemykset ja kokemukset kehittyvät vuorovaikutuksessa. Voidaan puhua käytäntöyhteisöstä, jossa mahdollisuus osallistua uusien käytänteiden kehittämiseen tuottaa tulosta. Yhteisöllinen hanke mahdollistaa myös uuden toimintamallin syntymisen. (Nummenmaa, Karila, Joensuu & Rönholm 2007, 34–35, 66.)

4 HANKKEEN KUVAUS

Opinäytetyöni lähtökohtana oli työyhteisöltä alkuvuodesta 2011 kehityskeskusteluissa esiin noussut toive vasujen näkyvämmäksi tekemisestä käytännön työssä. Erityisesti lasten yksilöllisyyttä ja ainutkertaisuutta korostavan varhaiskasvatussuunnitelman näkyvyys lapsille suunnatun toiminnan ja myös arjen rutiinien suunnittelussa oli ollut käytännössä vaihtelevaa ja sen toivottiin muuttuvan konkreettisemmaksi hankkeen myötä. Varhaiskasvatussuunnitelmien yhteensovittamisessa kaivattiin ryhmäkohtaisesti lapset yksilöllisesti huomioivaa työvälinettä. Samalla keskusteluissa heräsi kysymyksiä; mitä laatu on käytännön työssä, miten työn suunnitelmallisuus ja yhdessä sovitut arvot ja toimintatavat näkyvät myös perheille? Toimin päiväkotia Tenava-Huvilan vastaavana lastentarhanopettajana, joten olin itse käynyt henkilöstön kanssa edellä mainitut kehityskeskustelut ja näin ollen minulla oli niiden sisällöstä selkeä käsitys päättääkseni henkilökunnan näkemyksiä ja toiveita. Näistä keskusteluista käynnistyi vuoden mittainen kehittämishanke, jonka myötä Tenava-Huvila sai käyttöönsä ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman eli ryhmävasun.

4.1 Hankkeen käynnistäminen

Maaliskuussa 2011 esitin viikkopalaverissa henkilökunnalle idean ryhmäkohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta. Ajatus ryhmävasusta syntyi kuullessani Espoon kaupungin päivähoiton käyttöönottamasta ryhmävasusta. Olin pohtinut minkälainen työväline tai -menetelmä tarvitaan vastaamaan henkilöstöltä esiin nousseeseen suunnittelutyön kehittämistarpeeseen. Uskoin, että ryhmävasu voisi vastata tarpeisiimme, kun laatisimme siitä päiväkotimme tyyliä version. Virallisia linjauksia tai ohjeistuksia ei ryhmävasuun ole vielä laadittu, joten se tarjosi mielestäni välineenä runsaasti mahdollisuuksia. Käsitteenä ryhmävasu oli minulle itselleni aiemmin vieras, mutta se sopi hyvin kuvaamaan myös nimenä sitä mitä tavoittelin, eli ryhmässä tapahtuvan varhaiskasvatuksen suunnitelmia. Idea otettiin vastaan positiivisesti ja koko työyhteisö oli valmis aloittamaan

yhteistyön kehittämishankkeen muodossa. Hankkeeseen oltiin valmiita käyttämään myös iltapalaveriaikaa, jotta kaikkien yhteiset kokoontumiset mahdollistuisivat.

Esittelin Tenava-Päiväkodit Oy:n toimitusjohtajalle hankeidean keväällä 2011. Hän hyväksyi hankkeen ja sovimme siihen käytettävistä resursseista, kuten osittain ylitöinä tehtävästä suunnittelusta. Toimitusjohtajamme koki aiheen ajankohtaiseksi ja tärkeäksi, sillä Tenava Päiväkotien yksityisen hoidon tuen yksiköissä ei vielä oltu laadittu vastaavaa suunnitelmaa. Yhtiön kotipaikkakunta on Espoo ja yhtiön tarjotessa Espoossa toimivissa päiväkodeissa ostopalvelua, oli ostopalvelupäiväkodeissa juuri otettu käyttöön Espoon kaupungin ryhmävasu.

4.1.1 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteet syntyivät yhteistyössä henkilökunnan kanssa. Hankkeen tavoitteena oli laatia ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, joka korostaisi lapsen yksilöllistä huomiointia ja osallisuutta ja toimisi selkeänä suunnitelluvälineenä lapsilähtöiselle toiminnalle. Erityisesti tavoiteltiin toiminnan suunnittelun suuntaamista konkreettisiksi toimiksi muihin vasuihin kirjattujen tavoitteiden ja määritelmien sijaan. Ryhmävasun toivottiin olevan työväline, joka ei jäisi kaappiin pölyttymään, vaan olisi helposti päivitettävissä ja esillä arjessa.

4.1.2 Toimintaympäristö Tenava-Huvila

Päiväkoti Tenava-Huvila on osa Suomen Tenava Päiväkodit Osakeyhtiötä, joka on tällä hetkellä Suomen suurin yksityinen päivähoitoyritys. Tenava-Huvila tarjoaa Kirkkonummen Veikkolan kylässä 50 päivähoitopaikkaa 1-6-vuotiaille lapsille. Hoitopaikoista noin puolet tuotetaan yksityisen hoidon tuella ja puolet ovat Kirkkonummen kunnan ostopalvelupaikkoja. Kunnan kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä alueellisen päivähoidon kehittämiseksi.

Päiväkodissa toimii viisi ryhmää; 1-vuotiaat Silmut, 2-vuotiaat Lehdet, 3-vuotiaat Kävyt, 4-5-vuotiaat Kivet sekä esikouluryhmä. Ryhmäkoot ovat pieniä. Päiväkodin fyysinen tila on kaunis luonnon keskellä sijaitseva vanha kartano ja toimintatilat tarjoavat monia mahdollisuuksia juuri siksi, että taloa ei ole perinteiseen tapaan suunniteltu päiväkodiksi. Rakennus on suunniteltu alun perin mielenterveyslaitokseksi, jonka asukashuoneista suurin osa jäi päiväkodiksi saneerattaessa rakennusteknisistä syistä entiselleen. Me talossa työskentelevät olemme kokeneet sen toimintaympäristöä rikastuttavana asiana. Muun muassa pienen pienet leikkihuoneet palvelevat hyvin isompien lasten toiveita rauhallisesta leikkiympäristöstä ja koko talon lapsille pienryhmätoiminta on jo fyysisten tilojen rajoittavuuden takia ollut osa toimintaamme aina.

Päiväkodin jokaisella ryhmällä on käytössään neljä pienryhmähuonetta ja toiminnan suunnittelussa on huomioitu päivän ohjelman porrastaminen siten, että samassa kerroksessa toimivat ryhmät ovat eri aikaan sisällä ja ulkona. Tämä mahdollistaa vielä laajemman tilojen käytön, kuten myös se, että jokainen ryhmä viettää yhden aamupäivän viikossa metsäretkellä. Pienryhmätoiminta toteutuu kaikissa päivän toiminnoissa ja rutiineissa, ainoastaan aamiaista syömmme yhdessä ja iltapäivisin ulkoilemme koko talon kanssa. Lapsilla on aina mahdollisuus tulla leikkiaikaan myös toiseen pienryhmään, esimerkiksi sisaruksen kanssa leikkimään.

Toimintaympäristö on suunniteltu lasten ikä huomioiden, mutta yhteisenä piirteenä koko talossa on se, että toimintavälineet, lelut, materiaalit sekä lasten tuottamat työt ovat lasten tasolla, tietysti turvallisuus huomioiden. Toimintaympäristöä on selkeytetty kuvin ja leikki- ja toimintapaikat ovat tarkkaan suunniteltuja välineistöineen. Uskomme sen, että lapsi näkee kaiken valittavissa olevan palvelevan parhaiten lapsen mielikuvitusta. Lasten töiden esille laittaminen lasten tasolle luo heidän välilleen keskustelua omista töistään. Lapset esittelevät töitä toisilleen, kuten myös aikuisille, kertovat mitä mieltivät niitä tehdessään ja mitä ne kuvaavat. Tämä ohjaa lapsia myös kunnioittamaan toisen tekemää työtä.

Tenava-Huvilan henkilökunta muodostuu kymmenen hengen moniammatillisesta tiimistä, jonka esimiehenä minulla on ilo toimia. Päiväkodissa on neljä lastentarhanopettajaa ja viisi lastenhoitajaa sekä päiväkotiapulainen. Työtä tehdään pääsääntöisesti työpareittain, mutta yhteisöllinen toimintatapa on vakiintunut käytäntö. Yhteisöllisyys näkyy kaikkien tasavertaisuutta arvostavassa ilmapiirissä, jossa jokaisen työpanos ja mielipide on yhtä arvokas. Se näkyy myös yhteisen hyvän tavoitteluna, ja luontevana auttamisen haluna siellä missä apua tarvitaan. Haluamme myös kaikkien lasten ja aikuisten tuntevan olonsa turvalliseksi ja tutuksi kaikkien kanssa. Siksi harrastamme työnkiertoa luontevasti aina siellä missä tarve ilmenee ja vakituisena järjestelynä varhaiset aamupäivät ja myöhäiset iltapäivät toimimme työvuorojen mukaan ilman ryhmärajoja. Jokaisen henkilökunnan jäsenen erityistaidot on niin ikään huomioitu ja toimintaa voidaan toteuttaa yli ryhmärajojen eri mielenkiinnon kohteita huomioiden. Näin toimien voimme hyödyntää esimerkiksi jonkun ohjaajan kuvataiteelliset tai vaikka musiikalliset taidot.

Henkilökuntamme on päiväkodin perustamisesta lähtien ollut inspiroitunut Reggio Emilia pedagogiikasta. Meitä pitkään talossa työskennelleitä koulutettiin Reggio pedagogiikan pariin ja tämä kasvatustieteellinen ideologia on saanut myös uudet työntekijät innostumaan toimimaan sen mukaan. Vuosien varrella sen pedagoginen sisältö on muokkautunut Tenava-Huvilan näköiseksi tavaksi toimia. Tärkeimpiä päiväkodissamme näkyviä toimintatapoja sen pohjalta ovat lapselle ominaisen luovuuden rikastuttaminen tarjoamalla lapselle vaihtoehtoja, ei malleja. Vältämme myös strukturoituja leikkivälineitä, koska mielestämme erilaiset luonnonmateriaalit ja ”oikeat” tavarat tukevat paremmin lapsen leikkiluovuutta. Esimerkiksi kotileikissä on käytössä oikea hella, oikeat kattilat ja kauhat, kaupaleikissä oikea kassakone ja tietokone jne. Reggio inspiroituneisuus näkyy myös tavassa kohdata lapsi tasa-arvoisena. Me emme ajattele, että me tiedämme paremmin, vaan haastamme lapset itse tutkimaan, pohtimaan, kokeilemaan ja etsimään vastauksia. Lasten toiminnan havainnointi ja dokumentointi on tärkeä osa Tenava-Huvilan toimintaa. Se ohjaa työn arviointia, kehittämistä ja toiminnan suunnittelua sekä tekee lasten toiminnan näkyväksi heille itselleen, toisilleen ja perheille.

4.1.3 Ryhmävasun suunnitleminen

Aloitin hankkeen laatimalla koosteen henkilökunnan kanssa käydyistä kehityskeskusteluista siltä osin kun ne koskettivat suunnittelukäytänteitä ja esiin nousseita kysymyksiä varhaiskasvatussuunnitelmia, niiden laatimista ja näkyvyyttä käytännön työssä sekä lapsen yksilöllisyyden huomioimista.

Ryhmäkohtaisia varhaiskasvatussuunnitelmia on laadittu vielä vähän. Muutamilla kunnilla sellainen on jo käytössä ja joillakin kunnilla sellainen on juuri kehitteillä tai juuri otettu käyttöön. Tutustuessani saatavilla oleviin ryhmävasuihin huomasin, että ne eivät vastaa niihin kysymyksiin tai toiveisiin, joita keskusteluissa henkilökuntamme kanssa oli noussut esiin. Useimmat ryhmävasut sisälsivät poimintoja päiväkotikohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta ja käsitelivät asioita arvojen ja suurten toimintalinjausten kautta. Kirjauksista esimerkeinä: "toiminnan keskiössä on hyvinvoiva lapsi, jonka ainutkertaisuutta kunnioitetaan" tai "ryhmätoiminnassa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet ja vahvuudet." Tällaiset kirjaukset jättävät kuitenkin avoimeksi kysymyksen siitä, miten ne käytännön arjessa tapahtuvat. Koska ryhmävasun on tarkoitus toimia jatkossa osana päiväkotimme vasukokonaisuutta, joka muodostuu päiväkodin vasusta sekä lapsen henkilökohtaisesta vasusta, on sen suurin rooli antaa vastaus kysymykseen "miten käytännön arjessa toimimme" tavoitellessamme niitä määritteitä, joita lapsen yksilöllisyys yhdessä erilaisten kasvatustavoitteiden kanssa työllemme määrittää.

Hankkeen teoreettiseksi pohjaksi ja taustatiedoksi keräsin varhaiskasvatuksen suunnitelmallisuutta ja käytännön työtä sekä varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden laatimista käsittelevää kirjallisuutta, sekä perehdyin päivähoidon laatua käsitteleviin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen. Mielestäni kaikki kehittäminen tähtää myös laadun parantamiseen.

Huhtikuussa 2011 järjestimme vasuaiheeseen orientoivan illan (LIITE 1). Kävin henkilökunnan kanssa keskustellen läpi koosteen alkuvuodesta 2011 käydyistä kehityskeskusteluista sekä esittelin henkilökunnalle muutaman jo toteutuneen ryhmävasun sekä kertaavan koosteen jo olemassa olevista varhaiskasvatussuunnitelmista, lähinnä Kirkkonummen kunnan, päiväkotit Tenava-Huvilan sekä lapsen henkilökohtaisen vasun sisältöjen pääkohdista. Mietimme yhdessä myös kokemuksiamme vasujen työstämisestä ja siitä mikä niissä on haastavaa. Olemme aiemmin koko yhtiön henkilöstön voimin olleet mukana rakentamassa Tenava Päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelmaa ja totesimme edelleen allekirjoittavamme ne arvot ja toimintatavat, jotka siihen on kirjattu. Keskustelimme siitä, ettemme koe tarpeelliseksi kirjata tulevaan ryhmävasuun tällaisia asioita uudestaan, koska niiden tunteminen ja tiedostaminen ovat jo sekä meiltä edellytettyjä asioita että jo useaan kertaan käsiteltyjä muissa suunnitelmissa.

Keskustelimme työyhteisön kanssa myös siitä, että päiväkodissamme on jo kiinnitetty huomiota siihen, että pedagogiselle keskustelulle ja toiminnan reflektoinnille on varattu aikaa. Työmenetelminä pienryhmätoiminnan toteutuminen sekä lasten ja toiminnan havainnointi olivat jo vakiintuneita käytänteitä työyhteisössämme. Olemme keskustelleet ja sopineet yhteisestä linjasta koskien lapsi- ja kasvatustarkkailusta ja linjanneet toimia niiden toteuttamiselle. Emme kokee tarpeelliseksi käsitellä näitä kokonaisuuksia ryhmävasussa.

Ehdottomasti ensimmäisille sijoille ajatusten ja kysymysten listassa nousivat "miten huomioimme lapsen ainutkertaisena yksilönä osana suurta ryhmää?" sekä "miten otamme jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet ja vahvuudet huomioon?" Näiden lisäksi tärkeänä koettiin avata käytännön toimiksi sitä, miten lapsilähtöisyys arjessa toteutuu sekä kuinka huomioidaan lapsen ikäkauteen liittyviä kehityshaasteita ja niiden arviointia muutoinkin kun kerran vuodessa laadittavalla henkilökohtaisella varhaiskasvatussuunnitelmalla. Miellekartan tapaan rakennetulla taululla esiintyi sanoja: konkreettisuus, arjen toimivuus, yksilöllinen lapsi, suunnittelun selkeys, toiminnan aitous ja avoimuus. Jäimme miettimään esiintulleita kysymyksiä ja päätimme kokoontua seuraavan kerran kuukauden päästä pohtimaan niiden tarkempaa sisältöä.

4.2 Hankkeen eteneminen

Orientoiduttuamme aiheeseen miettimällä vasujen näkyvyyttä, työstämistä ja käyttämistä arjessa päätimme järjestää suunnittelupalaverin toukokuussa 2011 (LIITE 2.) Kokoonnuimme henkilökunnan kanssa pohtimaan ryhmävasun sisältöä, miettien ensin minkälainen on toimiva ryhmä ja mitä se vaatii toteutuakseen. Mietimme kenelle suunnittelemme toimintaa ja mitä konkreettisesti haluamme toiminnan sisältävän sekä kuinka tuomme lapsen äänen esiin sekä suunnittelussa että toiminnassa. Jaoimme yhteisen kokemuksen siitä, että kaikissa varhaiskasvatussuunnitelmissa korostetaan lapsen ainutkertaista yksilöllisyyttä ja sitä, että kaiken toiminnan keskipisteenä tulee olla lapsi ja lapsen tarpeet. Asiaa pohtiessamme totesimme, että käytännön arjessa se ei aina kuitenkaan ole tiedostettua. Varmasti toimimme useimmiten oikein, mutta suunnitelmien tasolla se jää kirjoitetuksi arvoksi, jota ei aina osata edes perustella miten se toiminnassa näkyy.

Käydessämme aluksi vapaata keskustelua koskien arjen toimintatapoja mietin sitä kuinka tärkeää on huomioida tiimin moniammatillisuus ja erityisesti se, että kaikki saavat äänensä kuuluville. Tätä aihetta minut sai pohtimaan tilanne, jossa keskustelimme eri ryhmien käytänteistä koskien lasten aamukokoontumista. Erään ryhmän lastentarhanopettaja käytti puheenvuoron, jossa hän aluksi selvitti oman ihmiskäsityksensä mukaista lapsinäkemystään ja kuinka hän sitä kunnioittaen laatii pedagogisen suunnitelman aamukokoontumiselle sekä minkälaisia didaktiikan keinoja hän sitä ohjatessaan käyttää. Toisen ryhmän lastenhoitaja jatkoi omalta osaltaan keskustelua.

Mä en osaa käyttää mitään noin hienoja sanoja, mut mä oon huomannut, että kun me ollaan nyt alettu istua niissä kokoontumisissa siellä lattialla niiden (lasten) kans, niin niistä on tullut tosi kivoja ja rauhallisia tuokioita. Muutenkin me koitetaan nyt aina mennä sinne niiden tasolle istumaan niin se on kaikille mukavampaa.

Omassa roolissani sekä hankkeen vetäjänä että työtiimin johtajana koin erittäin tärkeäksi nostaa molemmat edellä mainitut puheenvuorot merkittävinä esille, kannustaen jatkamaan samanlaisten ajatusten parissa. Mielestäni on tärkeää huomata se seikka, että varhaiskasvatuksen henkilöstön pätevyysvaatimukset muodostuvat eri tehtävissä hyvin erilaisista taustakoulutuksista, ja joillekin työntekijöille "alan sanasto" voi todellakin olla joiltakin osin vierasta. Se ei kuitenkaan vähennä heidän työpanoksensa laatua tai arvoa.

Käytännössä aloimme jakaa ideoita siitä, mitä ryhmävasuun tulee sisällyttää ja mitä asioita emme siihen koe tarpeelliseksi kirjata. Asiat kirjasimme pääpiirteissään liitutaululle ja tämän jälkeen jokainen määritteli omalta osaltaan esitetyt asiat arvojärjestykseen ja saimmekin hyvin yhdenmukaisen tärkeysjärjestyksen asioille, joita halusimme ryhmävasussa olevan.

Toukokuussa 2011 työyhteisöllemme tarjoutui myös tilaisuus osallistua koulutukseen, jonka aiheena oli "Kun suunnittelen, mitä suunnittelen?" Kouluttaja Kirsi Nivalainen (2011) otti esiin näkökulmia toiminnan suunnittelun keskittymisestä liikaa orientaatiolähtöisyyteen, sekä siihen, että usein suunnitellaan vain aamupäivän toimintatuokiota, vaikka päivähoito on toki paljon muutakin. (Nivalainen 2011). Päiväkodistamme osallistui koulutukseen kuusi työntekijää ja koulutuksen aihealueet siirtyivät keskusteluun työyhteisössä myös hanketta suunnitellessamme. Nivalainen (2011) puhui muun muassa siitä kuinka tärkeää on huomata, että lapsen yksilöllisyyttä voi huomioida myös erilaisissa arjen rutineissa ja niitä voidaan myös suunnitelmiin kirjata. Erityisesti lapsen temperamenttitekijöitä tulisi huomioida suunnitellessa tilanteita, kuten siirtymiä, erilaisia ryhmän kokoontumisia ja paikkajärjestystä eri toiminnoissa. Korostetusti hän otti esille myös sen asian, että pienryhmätoiminta ei tarkoita vain ohjatun toiminnan eriyttämistä, vaan pienryhmälle on paikkansa kaikissa toiminnoissa, kuten päivälevolla, ulkoillessa ja ruokailuissa. (Nivalainen 2011.)

Jaoimme henkilökuntana yhteisen näkemyksen siitä, että laatiessamme lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa olemme lähellä sitä, että jokaisen lapsen taidot ja tarpeet otetaan huomioon. Niistä keskustellaan sekä työparin että vanhempien kanssa ja suunnitelmiin kirjataan myös menetelmiä, joilla

lasta voi huomioida tai tukea. Usein käy kuitenkin niin, että nämä suunnitelmat otetaan esiin vain harvoin siinä tarkoituksessa, että niiden pohjalta suunniteltaisiin ryhmätoimintaa. Yleisempää lienee se, että ryhmätoiminta suunnitellaan erikseen ja sitten kerran vuodessa arvioidaan lasta, hänen kasvuaan, kehitystään ja oppimistaan ryhmässä. Tämän toimintatavan halusimme muuttuvan ryhmävasun avulla siten, että toiminnan suunnittelu syntyy vasujen ja käytännön vuoropuheluna ei erillisinä kokonaisuuksina..

Olimme yhtä mieltä siitä, että ryhmävasuun kirjataan tietoja jokaisesta lapsesta ja toimintaa aletaan suunnitella nämä tiedot huomioiden. Edelleen mietimme tulevatko kaikki lapset täten huomioituksi ja siinä pohdinnassa esitettiin ajatus, että ryhmävasu sisältäisi jonkinlaisen minimilaatutason siitä, että jokaisen lapsen vahvuudelle tai haasteelle suunnitellaan tietty määrä arjen toimintoja. Suunnitelmat voivat olla huomattavasti runsaammatkin, mutta tämä vastaisi suoraan kysymykseen "miten me huomioimme juuri tätä lasta." Totesimme samalla, että tällaisen suunnitelman laadittuamme voimme hyödyntää siinä olevia kirjauksia kirjatessamme lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Tärkeänä koettiin myös ehdotus siitä, että ryhmävasun tulisi olla helposti muunneltava ja että sitä pitää pystyä päivittämään lukuvuoden aikana, ei ainoastaan kerran vuodessa. Työyhteisössämme päädyimme sähköiseen versioon, jota on helppo muokata. Ryhmävasu voisi sisältää myös sellaisen osuuden, joka voisi olla näkyvässä lasten vanhemmille. Tämän myötä voitaisiin erillinen vanhemmille suunnattu ohjelmakalenteri jättää laatimatta.

Aloin koostaa suunnitelmiamme ja ajatustemme pohjalta mallia ryhmävasulle.

4.2.1 Ryhmävasu malli syntyy

Työyhteisön ideoinnin ja suunnitelmien pohjalta aloin laatia ryhmävasun runkoa. Päädyin laatimaan ryhmävasusta sähköisen version, koska sen muokkaaminen ja päivittäminen tavoitteen mukaisesti useamman kerran vuodessa sekä tarvittaessa olisi teknisesti helppoa. Mielestäni oli tärkeää ottaa huomioon toive ryh-

mävasun pitämisestä yksinkertaisena, helposti käytettävissä olevana välineenä. Sen tuli sisältää myös osio, joka olisi esitettävissä vanhemmille ilman, että vai- tiolovelvollisuus joutuu uhatuksi. Sähköisestä mallista yhtä lasta koskevien kir- jausten kopioiminen olisi siten myös helppoa.

Kesäkuussa 2011 esitin henkilökunnalle kommentoitavaksi mallin, jonka en- simmäisessä osassa kuvaillaan ryhmää, sen ikäjakaumaa, ryhmän kokoa ja pienryhmäjakoja sekä esitellään ryhmän lapset ja henkilökunta lyhyesti. Siinä niin ikään kerrotaan pääpiirteissään tämänikäisten lasten kehitysvaiheista ja iälle tyypillisistä piirteistä ja toimintatavoista. Ensimmäiseen osaan kirjataan myös lapsia kuvaava osio, joka on tarkoitettu ainoastaan henkilökunnan käyt- töön. Tähän kirjataan nimi, lapsen voimavarat ja taidot, lapsen kehitykseen, kasvuun tai oppimiseen liittyvät haasteet sekä kuvaus lapsesta (aktiivinen, es- tynyt/ujo, ulospäin suuntautunut, motivoitunut jne.) Kuvaus lapsesta syntyy eh- dottomasti yhteisenä näkemyksenä vanhempien kanssa.

Lapsen nimi	taidot ja voimavarat	haasteet	kuvaile lasta	toiminta arjessa

KUVIO 3 Ryhmävasun ensimmäisen version lapsikirjaukset

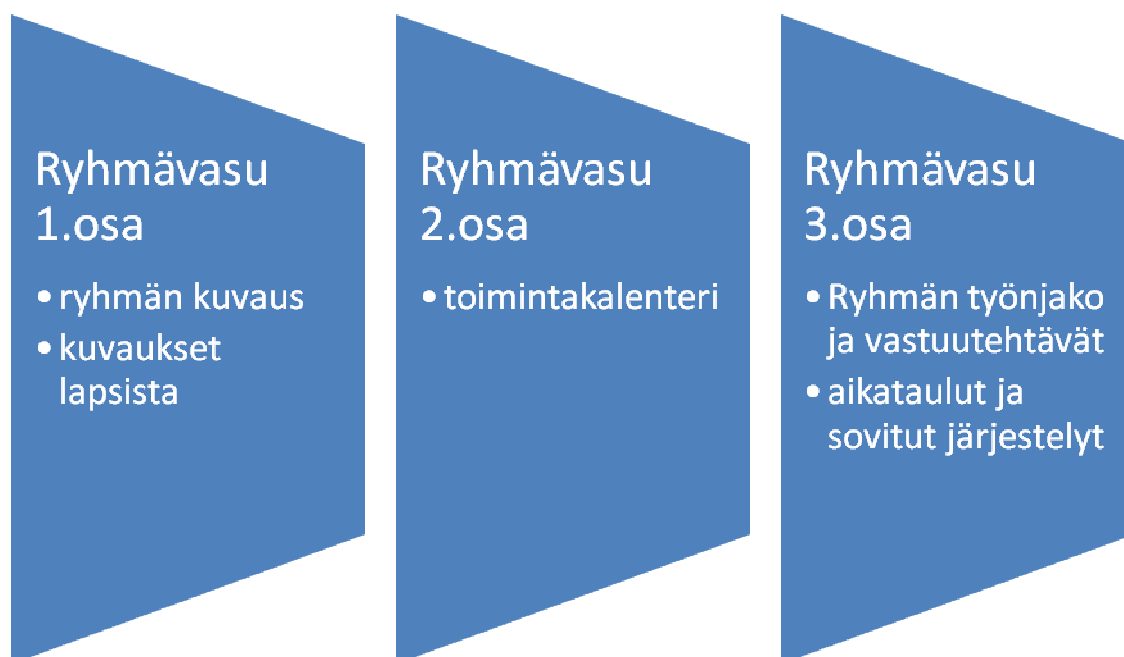
Mallin toisessa osassa on toimintakalenteri, johon kirjataan suunnitelmat päi- vän toiminnoille (aamukokoontuminen, ulkoilu, päivän ohjattu toiminta, ruokako- koontuminen ja iltapäivätoiminta.) Tilaa varataan myös arjen toimien kirjaamista varten (siirtymätilanteet, lounas, lepo ja leikki.) Jokaisen lapsen ensimmäiselle sivulle kirjatulle taidolle ja tarpeelle suunnitellaan hyvää kehitystä tukevaa toi- mintaa. Jotta kaikki tulisivat jollakin minimitasolla tasapuolisesti huomioiduiksi, ehdotin, että jokaiselle lapselle kirjataan vähintään kolme vahvuutta ja kolme haastetta sekä kolme näitä tukevaa toimea. Kirjauksia voi olla enemmänkin, mutta tämä sovittiin vähimmäismääräksi. Kolmanteen osaan kirjataan ryhmän sisäistä työnjakoa sekä aikatauluja eri tehtäville. Sille kirjataan myös toimintata-

vat poikkeustilanteessa. Kolmannen osan suunnitelmat laaditaan yhdessä koko henkilökunnan kanssa, jotta ne aikataulullisesti sopivat toinen toisiinsa.

VK O	MA	TI	KE	TO	PE
	<u>Aamukokoon- tuminen:</u>	<u>Aamukokoon- tuminen:</u>	<u>Aamukokoon- tuminen:</u>	<u>Aamukokoon- tuminen:</u>	<u>Aamukokoon- tuminen:</u>
	<u>Ulkoilu:</u>	<u>Ulkoilu:</u>	<u>Ulkoilu:</u>	<u>Ulkoilu:</u>	<u>Ulkoilu:</u>
	<u>Ohjattu toimin- ta:</u>	<u>Ohjattu toimin- ta:</u>	<u>Ohjattu toimin- ta:</u>	<u>Ohjattu toimin- ta:</u>	<u>Ohjattu toimin- ta:</u>
	<u>Ruokakokoon- tuminen:</u>	<u>Ruokakokoon- tuminen:</u>	<u>Ruokakokoon- tuminen:</u>	<u>Ruokakokoon- tuminen:</u>	<u>Ruokakokoon- tuminen:</u>
	<u>Iltapäivätoi- minta:</u>	<u>Iltapäivätoi- minta:</u>	<u>Iltapäivätoi- minta:</u>	<u>Iltapäivätoi- minta:</u>	<u>Iltapäivätoi- minta:</u>

KUVIO 4 Ryhmävasun ensimmäisen version toimintakalenteri

Jaoin mallin henkilökunnalle kommentoitavaksi kesäkuussa 2011. Jokainen sai mallin paperiversiona, johon pyysin heitä kirjaamaan kommentteja, kysymyksiä ja ehdotuksia. Koska olimme keskustelleet aiheesta paljon sekä palaverissa että myös muissa sopivissa tilanteissa, oli mallista tullut yhteisen ajatuksen mukainen. Mallin koettiin olevan sellaisenaan hyvä eikä siihen haluttu tehdä muutoksia. Kommentteja tuli lähinnä joidenkin sanavalintojen tai kieliasun osalta. Päätimme ottaa ryhmävasumallin käyttöön toiminnan suunnittelun välineenä elokuussa 2011.

KUVIO 5 Ryhmävasun ensimmäisen version rakenne

4.2.2 Ryhmävasu otetaan kokeilukäyttöön

Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön Tenava-Huvilassa elokuussa 2011. Jokaiselle ryhmälle varattiin riittävästi suunnittelu-aikaa ensimmäisen version laatimiseen. Ryhmäkohtaiseen suunnitteluun osallistuivat kaikki ryhmän työntekijät ja itse osallistuin jokaisen ryhmän kanssa joko suunnitteluun tai pyrin antamaan suunnitelmista kommentteja tai vastaamaan niistä heränneisiin kysymyksiin. Kirjasin samalla myös henkilökunnan ensimmäisiä kokemuksia ryhmävasun kera työskentelemisestä. Keskusteluissa työyhteisön sisällä mallista saadut ensikokemukset olivat hyviä. Mallin todettiin olevan selkeä ja helppo käyttää ja sen huomattiin haastavan henkilökuntaa ammatillisesti miettimään toiminnan sisältöä aiempaa enemmän.

Ryhmävasussa oleva toimintakalenteri laadittiin siten, että lapsista kirjatuille asioille mietittiin toimia arjessa. Jokaisen lapsen kirjaukset käytiin läpi lapsi kerrallaan ja suunnitellut lapsen kehitystä tukevat toimet kirjattiin toimintakalenteriin, joka täyttyikin hyvin pian. Näkökulmana näissä kirjauksissa käytettiin sitä,

että ne eivät keskity vain niin sanotun ohjatun toiminnan suunnitelmiin vaan koko päivän ajalle myös arjen rutiineihin. Niiden tuli sisältää myös lapsen osallisuuden näkökulma, eli käytännössä merkintä siitä, miten ja milloin kukin lapsi osallistuu toiminnan ideointiin ja suunnitteluun.

Suunnitelmia laatiessa pohdimme esimerkkejä lapsen yksilöllisistä huomioinneista arjen toiminnoissa. Esimerkkinä: lapsi, jolla on pulmia sosiaalisissa tilanteissa suuressa ryhmässä. Tämän lapsen osalta kirjataan toimintakalenteriin siirtymätilanteisiin toimintaohje, joka tukee sitä, että hänen päivässään on mahdollisimman vähän tällaisia ärsykejä aiheuttavia tilanteita. Käytännössä nämä kirjaukset koskevat siirtymätilanteissa hänen paikkaansa (aina hieman ennen muita), ruokailussa pöytäjärjestystä sekä pienryhmässä toimimista kuvaavia määrittäviä. Samaisen lapsen osalta hänelle kirjataan tasaisin välein mahdollisuus musiikin kuunteluun kuulokkeilla, koska tämän tiedetään rauhoittavan hänelle kertyvien aistiärsykkeiden määrää ja se on toimintaa, josta hän itse kertoo pitävänsä. Koska kyseisen lapsen kanssa on haasteita eikä negatiivista palautetta voida täysin eliminoida, kiinnitetään huomiota siihen, että toimintakalenteriin kirjataan tasaisin väliajoin sellaisia toimia, joiden parissa hän erityisesti viihtyy ja jotka korostavat hänen vahvuuksiaan tuoden hänelle oletettavasti positiivista palautetta.

4.2.3 Väliarviointia ja ryhmävasun muokkaamista

Kokoonnuimme syyskuussa 2011 väliarviointi palaveriin (LIITE 3.) keskustelemaan kokemuksistamme käyttöön otetusta ryhmävasusta. Olin pyytänyt henkilökuntaa kirjaamaan kokemuksiaan jo ennen palaveria ja olin saanutkin runsaasti kommentteja. Kokemukset olivat lähes kaikkineen positiivisia. Ryhmävasu oli esitelty myös asiakkaille ja siitä saatu palaute oli hyvää ja kannustavaa. Vanhemmille oli esitelty ryhmävasuhanke elokuussa järjestetyssä vanhempainillassa ja he olivat saaneet omaa lastaan koskevat ryhmävasukirjaukset sähköpostilla luettavaksi. Lapsen yksilölliseen huomioimiseen oltiin tyytyväisiä ja palautetta oli vanhemmilta tullut runsaasti ja spontaanisti sitä pyytämättä.

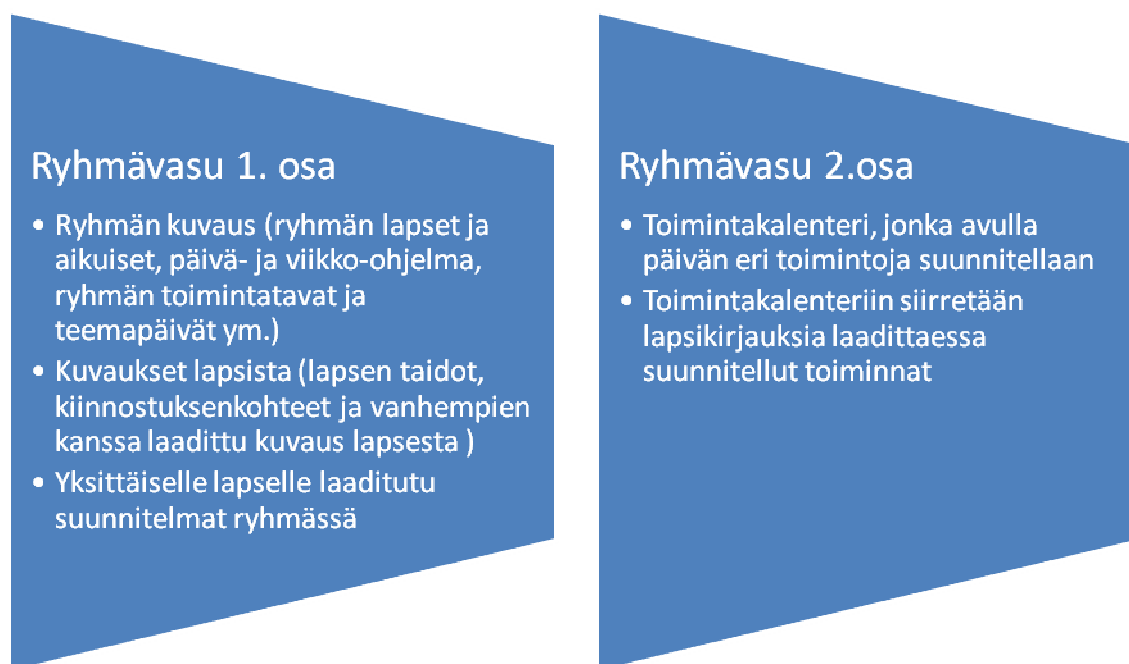
Henkilökunnalta ehdotuksina ryhmävasumallin sisällön muokkaamiseksi esitettiin kolmannen osan eli ryhmän työjärjestelyjä koskevan osion poistamista ja ryhmävasuun haluttiin lisätä ryhmälle tyypillisiä tapoja toteuttaa toimintaa. Ryhmän sisäisen työnjaon ja poikkeustilanteissa toimimisen kirjaamiseen oltiin koettu olevan hyödyllistä, mutta sen sisällyttämistä ryhmävasuun mietittiin. Sen paikaksi ehdotettiin omaa erillistä kansiota, jota käytetään esimerkiksi sijaisia ohjattaessa. Ryhmävasuun esitettiin lisättäväksi osiot, jotka kuvaavat ryhmälle ominaisia toimintatapoja. Tällaisia ovat mm. luova toiminta ja projektityöskentely sekä lapsen havainnointi. Nämä toimintatavat ovat käytössä koko päiväkodissa, mutta ryhmäkohtaisissa toteuttamistavoissa on joitakin eroja eri ikäisten lasten kanssa toimiessa. Ryhmävasun ensimmäisen osan lapsikirjaukset haluttiin otsikoida uudelleen. Otsikoissa esiintyneet taidot ja voimavarat muutettiin taidot ja kiinnostuksen kohteet otsikoiksi ja lapsen haasteet muutettiin lapsen tarpeiksi. Ensimmäisen mallin otsikot oli siirretty suoraan lapsen vasusta ja erityisesti haasteet otsikon koettiin olevan hankala ja hieman leimaavakin. Perusteluina esitettiin muun muassa se, että kaikilla lapsilla voi olla tarpeita, mutta kaikilla ei välttämättä ole haasteita. Lasten kiinnostuksen kohteita haluttiin dokumentoida ryhmävasuun, koska ne toiminnan havainnoinnin kautta olivat toiminnan suunnittelussa mukana. Lisäksi ryhmävasuun haluttiin lisätä vanhempien toiveesta päivä- ja viikko-ohjelman aikataulut. Pohdimme ehdotuksia yhdessä ja päätimme toteuttaa kaikki toivotut muutokset, koska niille esitettiin hyvät perustelut.

Lapsen nimi	taidot ja kiinnostuksen kohteet	tarpeet	kuvaile lasta	toiminta arjessa

KUVIO 6 Ryhmävasun muokatun mallin lapsikirjaukset

Väliarviointipalaverissa käsitelimme ensimmäistä kertaa myös laatukysymyksiä, joihin palasimme vielä useamman kerran uudestaan päiväkodin normaaleissa viikkopalaverissa ja sopivissa keskustelutilanteissa. Laatukysymyksiä

nostin esille valikoiden Oulun Yliopiston Varhaiskasvatuskeskuksen (2000) laatimasta Päiväkotien laatukriteerit teoksesta hankettamme lähellä olevia aihepiirejä. Lähinnä nostin esille kysymyksiä, jotka koskevat toiminnan suunnittelua sekä heijastavat päiväkotimme arvomaailmaa. Oulun yliopiston laatima laatukriteeritaulukko on tarkoitettu laadun arvioinnin välineeksi. Arvioimme sen avulla muun muassa lapsilähtöisyyden, lapsen ja perheen osallisuuden, suunnittelukäytänteiden, suunnitelmien sisällön sekä toiminnan järjestelyiden toteutumista päiväkodissamme ryhmävasun myötä. Muokattu ryhmävasumalli otettiin käyttöön syyskuussa 2011. (LIITE 4)

KUVIO 7 Ryhmävasun muokatun mallin rakenne

4.3 Hankkeen arviointi

On selvää, että tehdessämme kehittämistyötä tulee sitä kuten mitä tahansa työtä aika ajoin pohtia ja arvioida. Työyhteisössämme vallitseva pedagoginen keskustelukulttuuri on voimakkaasti esillä joka päivä ja vaikka kaikille on muun mu-

assa järjestetty päivän ohjelmaan myös taukoja työstä, kuluvat ne usein juuri työtä pohtivien keskustelujen merkeissä. Sopivissa tilanteissa, kuten lasten nukkuessa on aikaa myös tällaiselle. Hankkeen aikana kehittämiselle ja arvioinnille oli suunnitellut ajankohdat, mutta niiden lisäksi käytiin paljon kirjaamatonta keskustelua aiheesta, jota ei voi tässä raportoida, mutta joka on selkeästi vaikuttanut ajattelutapaan työtä suunnitellessa.

4.3.1 Loppuarviointi henkilökunnan palautteesta

Toukokuussa 2012 ryhmävasumalli oli ollut käytössä päiväkodissamme yhden toimintakauden ajan. Syksyllä 2011 laadittu mallia oli päivitetty siitä saatujen kokemusten perusteella. Pääosin olimme kehittäneet mallia perustuen yhteisiin palavereihin. Työyhteisömme dialogisuus on mielestäni yksi sen vahvuuksista ja tämän vuoksi en kokenut tarpeelliseksi hakea mitään tiettyä menetelmää kehitystyölle, vaan uskoin, että saamme meidän päiväkotimme näköisen ryhmävasun aikaiseksi varaamalla aikaa yhteisille kokoontumisille. Koin kuitenkin, että on tärkeää kerätä lopuksi kaikkien yksilöllinen kokemus sekä hankkeesta, että sen tuotoksesta. Haastattelin henkilökuntamme kaikki jäsenet kesäkuussa 2012 käytyjen kehityskeskustelujen osana. (Liite 7.)

Henkilökuntamme kymmenestä jäsenestä kehittämishankkeeseen kaikkiin suunnittelu- ja toteuttamisvaiheisiin osallistui yhdeksän kymmenestä henkilökunnan jäsenestä. Yksi työntekijämme aloitti meillä vasta elokuussa 2011, joten hän ei ollut mukana hankkeen suunnitteluvaiheessa. Henkilökunta koki saaneensa riittävästi tietoa hankkeen suunnitelmasta. Kaikki vastasivat saaneensa selkeän kuvan siitä, miten hanke etenee. Teoreettisen taustatiedon osalta kaksi vastaajaa kokivat oman vasutuntemuksensa hieman heikoksi, mutta olivat silti mielestään pystyneet osallistumaan aktiivisesti. Yksi vastaajista olisi kaivannut erilaisia ryhmävasumalleja runsaammin esille, jotta olisi voinut vertailla niiden hyviä ja huonoja puolia. Seitsemän vastaajaa koki taustatiedon määrän riittäväksi.

Mä en edes muista, koska viimeksi olisin oikeasti lukenut jonkun muun kuin lapsen oman vasun. Niihin vasuihin olis varmaan pitänyt perehtyä enemmänkin. Tai en mä tiedä, ihan hienostihan me silti saatiin tätä aikaiseksi.

Kyllähän sä tunnet mut, että mulla pitää olla tarkkaan tiedossa mitä tässä nyt ollaan tekemässä. siksi mä olisin halunnut nähdä enemmän niitä valmiita ryhmävasuja, että olis voinut niistä miettiä mikä on hyvää ja mikä ei.

Ihan riittävästi oli taustatietoa, kyllähän meillä itsellämmekin on jokaisella jo koulutuksen ja työn kauttakkin aika paljon näkemyksiä. Liika teoria olisi voinut sotkeakin koko juttua, ei olisi tullut ehkä niin meidän näköinen vasu.

Kaikissa ryhmissä oli ryhmävasu otettu käyttöön sovitulla aikataululla, mutta pienten ryhmissä oli koettu sen laatimisessa hieman haastetta. Tavoitteena oli ottaa ryhmävasu käyttöön heti päivähoitokauden alussa elokuussa 2011 ja sitä laatiessa tuli huomioida keväällä vanhempien kanssa käydyt lapsivasukeskustelut. Pienten ryhmissä oli muutamia lapsivasukeskusteluja vielä käymättä ja haastetta elokuulle toi myös muutaman uuden lapsen aloittaminen päiväkodissa.

Meillä oli aika hui hai elokuu, mut me haluttiin kuitenkin tehdä tää sovitulla aikataululla. Mä luulen, että sille varattu aika on ihan riittävä, mut meillä vaan oli poikkeustilanne ja aina sovittu aika muuttui, kun joku uusista lapsista ei esimerkiksi nukkunutkaan ollenkaan tai jotain ja siksi me päätettiin tehdä sitä vähän myös ylitöinä.

Suunnittelukäytäntöjen koettiin muuttuneen ryhmävasun myötä. Pienten ryhmistä kolme työntekijää vastasi suunnittelukäytännön muuttuneen paljon selkeämmäksi ja haastavan myös pienimpien kanssa työskenteleviä miettimään enemmän toiminnan sisältöä. Yksi pienten ryhmän ohjaajista koki, että suunnittelukäytäntö on muuttunut, mutta uskoi, että silti täytyy jatkossakin toimia tilanteen mukaan ja eniten hyötyä pienille on siitä, että ryhmävasussa suunnitellaan myös toimintaympäristöä.

Mä luulen, että meidän ryhmälle parasta on, että meidän tiloja on mietitty tän myötä uudelleen ja myös sitä mitä aikuinenkin niissä tiloissa tekee. Meillä tää arki menee niin usein sen mukaan millä fiiliksellä pienet on hoidossa, kun osa nukkuukin eri aikaan kun muut

ja sit kaikki on paljon herkempää kuin isoilla. Usein tarvitaan vaan syliä, eikä esimerkiksi ollenkaan muskaria.

Isompien lasten kanssa toimivista työntekijöistä kaikki olivat sitä mieltä, että suunnittelukäytäntö on muuttunut parempaan suuntaan. Parannuksena pidettiin muun muassa sitä, että ryhmävasua laatiessa tulee todellakin keskusteltua jokaisesta lapsesta oman työparin kanssa ja jo keskustelut tuovat uutta näkemystä ja ideoita. Myös lasten kuvausten kirjaamisen yhdelle paperille koettiin olevan hyödyllistä ja ryhmävasun lapsikirjauksia oltiin käytetty myös jonkin verran tilanteissa, joissa oli tarvittu ex-tempore toimintaa. Yksi työntekijä piti tärkeänä sitä, että ryhmävasun toimintakalenterissa on tilaa myös päivityksille, koska lapset ovat säännöllisesti toiminnan suunnittelussa mukana.

Ihan parasta on mun mielestä ollut se, että kun nyt on päätetty toimia tämän mukaan, niin on samalla varattu aikaa myös siihen, että työparin kanssa keskustellaan jokaisesta lapsesta. Aiemmin me suunniteltiin enemmän vain yksin ja suunniteltiin oikeastaan vaan kaikille sopivaa toimintaa. Siis täytyyhän nytkin suunnitella toimintaa, joka sopii kaikille, mut aiemmin mulle ainakin tuli vaan suunnitella pääasiassa mieleen ne kaikki aktiiviset lapset ja niiden toiveet. Nyt tulee oikeesti huomioitua kaikkia.

Ehkä kuitenkin tämän hankkeen ihan parasta antia on sellainen aistittavissa oleva asenteiden muutos, tehdään sitten suunniteltua toimintaa tai välillä ihan vaan lonkalta jotakin. Asenne on muuttunut siihen, että tulee kiinnitettyä entistä paremmin huomiota ihan jokaiseen. Ehkäpä tulee vähän aiempaa enemmän havainnoituakin lasia arkisissa tilanteissa, kun kuitenkin haluaa miettiä tarkkaan mitä kirjaa kuvaukseen lapsesta. Muutenkin kuvaus lapsesta on mielestäni ryhmävasun tärkein osa, koska siihen saa tosiaan kirjoittaa ihan tunteella siitä, miten kyseisen lapsen näkee lapsena.

Kesäkuussa 2012 kaikissa ryhmissä oli joko laadittuna ensi vuodelle ryhmävasu tai sitä oltiin viimeistelemässä. Hankkeen kulusta henkilökunta antoi positiivista palautetta muun muassa siitä, että hanke oli hyvin suunniteltu ja suunnitelman toteutumisesta pidettiin kiinni. Positiivista palautetta tuli myös siitä, että hankkeen aikana annettiin paljon positiivista kannustusta, joka auttoi ryhmävasujen laatimisessa. Ryhmävasujen todettiin myös täyttävän sen tarpeen ryhmissä mitä niillä haettiin ja tuovan paljon uutta hyvää tullessaan. Negatiivista palautet-

ta tuli siitä, että ryhmävasun ollessa melko mittava hanke aikaa totuttuihin palaveriaiheisiin, kuten toiminnan yleiseen organisointiin, jäi normaalia vähemmän.

5 POHDINTA

Opinnoissani olen kokenut itselleni toimivaksi oppimismenetelmäksi sen, että pyrin soveltamaan opintojen myötä saamani tiedon ja taidon käytännön työhön. Tämä ajatusta halusin noudattaa myös opinnäytetyössäni. Työelämälähtöisyys ja käytännöntyön läheisyys toteutuivat mielestäni kehittämishankkeen muodossa hyvin. Työn lähtökohta syntyi toimintaympäristön yhteisestä tarpeesta ja tuki minun oppimistani ja samalla myös oman työni kehittämistä. Opinnäytetyöni kehittämishankkeen tavoitteena oli muuttaa toiminnan suunnittelua laadukkaammaksi ja luoda sille uusi menetelmä, ryhmävasu. Kehittämishankkeessa hankkeen ohjaaminen ja sen sisältämän toiminnan yhdistäminen oleelliseen teorian tietoon on ollut mielenkiintoinen haaste. Kehittämishanke toi mukanaan työyhteisön toimintaan uusia oivaltavia ratkaisuja ja nosti keskustelunaiheiksi monenlaisia kysymyksiä laadusta ja toiminnan suunnittelun monitahoisesta merkityksestä. Ryhmävasu jää päiväkotia Tenava-Huvilan käyttöön kaikissa sen ryhmissä.

5.1 Hankeprosessi

Hankeprosessin merkittävämpänä voimavarana toimi kanssani työskennellyt työyhteisö, joka alusta asti oli innokas kehittämään toiminnan suunnittelua kanssani hankkeen myötä. Heidän aktiivinen osallisuutensa teki kehittämishankkeesta työyhteisössämme elävästi esillä olleen aiheen, joka elää keskusteluissa edelleen.

Tavoitteena oli luoda uusi suunnitteluväline, ryhmävasu. Varhaiskasvatussuunnitelmat sisältävät useita eri näkökulmia, arvoja, toimintatapoja ja sisältöalueita tehden hankkeen rajaamisen haasteelliseksi. Hankkeen onnistumisella tavoiteltiin myös työn laadun kasvua, kuten varmaan millä tahansa kehittävällä toimella tulee tehdä. Laatu käsitteenä on niin ikään hyvin laaja ja päivähoidon sekä varhaiskasvatuksen laatutekijöitä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta.

Opinnäytetyössäni keskityin laatutekijöistä laadun prosessitekijöihin, jotka liittyivät keskeisesti työn tavoitteisiin. Opinnäytteessäni en ole mitannut onko laatu hyvää tai huonoa, onko se lisääntynyt tai vähentynyt hankkeen myötä tai jollakin tavoin muuten muuttanut muotoaan. Tällainen näkökulma vaatisi kokonaan erillisen tutkimuksen aiheesta. Laatutekijöiden pohtimisesta on mielestäni hyötynyt koko työyhteisö. Lähinnä pyrimme pohtimaan mitä laatu kunkin päiväkodissa toimivan henkilön mielestä on? Mitä on laatu lapsen, perheen ja työntekijöiden näkökulmasta ja miten nämä näkemykset voidaan ottaa huomioon toimintaa suunnitellessa.

Keskustelunaiheiksi kehittämishankkeen aikana nousivat muun muassa kysymykset siitä, minkälaista on riittävä yhteistyö vanhempien kanssa ja miten voimme lisätä sitä aiheuttamatta myöskään vanhemmille paineita siitä, että heiltä odotetaan enemmän sekä ovatko meillä kaikki lapset aidosti osallisina esimerkiksi toiminnan suunnitteluun? Miten saamme myös niin sanotut hiljaiset lapset mukaan dialogiin sen sijaan, että he vain myötäilevät suunnittelemassa olevien vahvempien lasten tahtoa? Kysymyksiä nousi hankkeen aikana paljon ja pyrimme löytämään niihin vastuksia, ehdotuksia ja ratkaisumalleja koko ajan lisää.

Kalliala (2012) toteaa päivähoidon laadun syntyvän esimerkiksi siitä, että työntekijä osaa päivän päätteeksi kertoa vanhemmille mitä lapsen päivässä on tapahtunut. (Kalliala 2012). Nummenmaa ym. 2007, 19) taas pitävät päiväkotielämän näkyväksi tekemistä laadukkaana toimintatapana. Tutustumalla laatua tutkiviin dokumentteihin ja laatututkimuksiin olen voinut kehittämishankkeen aikana tuoda keskusteluihin mukaan tämän kaltaisia argumentointeja ja olemme voineet työyhteisössä pohtia niiden ilmentymistä päiväkodissamme ja myös vertailla keskusteluissa tilannetta ennen ja jälkeen ryhmävasun.

Kokemukseeni perustuen yhdyn Kallialan (2012) ja Nummenmaan ym. (2007, 19) näkemykseen siitä, että perheiden näkökulmasta lapsen päivästä viestimisellä ja toiminnan näkyvyydellä on suuri merkitys laadusta puhuessa. Viestinnän ei kuitenkaan mielestäni tarvitse välttämättä olla puhetta ja se mitä kerrotaan tai kuka kertoo, on niin ikään merkityksellistä. Myöskään se, että päivästä

ei osata kertoa oikealla tavalla, ei tarkoita välttämättä sitä, ettei lapsen päivä olisi ollut laadukas. Kuten meissä kaikissa on myös päivähoidon työntekijöissä persoonakohtaisia eroja. Toisille vanhempien kohtaaminen ja lapsen päivästä kertominen on luontevaa, toisille se taas voi olla hyvin haastavaa, vaikka lasten kanssa olisi totutettu laadukasta toimintaa. Pohdin hankkeen aikana sitä, että lapsen päivän tai toiminnan näkyvyys ei voi jäädä sen varaan kuinka hyvin työntekijä osaa siitä kertoa.

Toiminnan näkyvyys erilaisten tiedotettujen viikko-ohjelmien, sähköisen reissuvihon ja kasvatustietokeskustelujen kautta vaikuttaa osaltaan siihen, että tietävät mitä päivän aikana on tapahtunut. Ryhmävasun myötä lapselle yksilöllisesti suunnitellut toimet ja toimintatavat ovat niin ikään lisänneet toiminnan näkyvyyttä vanhemmille. Suunnittelemalla ja kirjaamalla päivän toiminnot ja pitämällä suunnitelmista kiinni on vastaavasti viestintäkin vanhempien kanssa helpompaa.

Vasta opinnäytehanketta työstäessäni ymmärsin laadun olevan hyvin ajankohtainen teema. Päiväkotimme oli hankkeen aikana mukana kahdessa laatua mitaavassa tutkimuksessa. Toisen toteutti Helsingin yliopisto käyttäytymistieteellisen tiedekunnan, soveltavan kasvatustieteen laitos lehtori Jyrki Reunamon johdolla. Tutkimus Varhaiskasvatuksen laadun arviointia, joka on osa Helsingin yliopiston toteuttamaa Orientaatioprojektia toteutettiin keväällä 2012 siten, että tutkimuskysymyksiin vastasivat sekä vanhemmat omasta puolestaan ja lapsiaan haastatellen että henkilökunta. (Helsingin yliopisto 2012). Toinen laatua käsittelevä tutkimus toteutui Sosiaalitaidon (2012) toteuttamana suunnattuna vuonna 2007 syntyneille lapsille perheineen. Tämä tutkimus antoi merkittävää tietoa lasten hyvinvoinnista, lasten ja perheiden odotuksista ja kokemuksista koskien päivähoitoa. Saimme kosteen molempien tutkimusten vastausten sisällöistä keväällä 2012. Lopulliset analyysit tutkimuksista valmistuvat syksyllä 2012. Kehittämishankkeen aikana keskustelimme näiden tutkimusten alustavista tuloksista reflektoiden niitä omaan työhömmee.

Reunamon (2007, 119) toteamus varhaiskasvatussuunnitelmien monimutkaisesta verkostosta, niiden päällekkäisyydestä ja yhteensovittamisen vaikeudesta

konkretisoitui opinnäytetyössänikin hyvin pian. Ehkäpä hieman tarkoituksellakin jätin jo olemassa olevat varhaiskasvatussuunnitelmat hankkeessa oletettua pienempään rooliin. En siksi, että ne vaikeuttaisivat hanketta tai sen etenemistä vaan siksi, että niissä oli jo olemassa paljon päällekkäisyyttä, mutta työyhteisömme näkökulmasta myös paljon sellaisia kirjauksia, joihin kenties myös Kalliala (2008, 28) viittaa mainitessaan suunnitelmien antavan usein ihannekuvan, joka ei välttämättä kohtaa todellisuutta. Mielestäni henkilökunnan tulee tuntea eritasoisten vasujen sisältö ja ne reunaehdot mitä ne työlle asettavat. Tämä kuuluu lastentarhanopettajilla jo työnkuvan määrittelemiin osaamisalueisiin. Moniammatillisessa tiimissä näistä arvoista, tavoitteista ja toimintatavoista keskustellaan säännöllisesti osana päiväkotityötä ja sen suunnittelua. Usein, kuten meidänkin työyhteisömme osalta kunnallinen ja päiväkotikohtainen vasu jo keräävät näitä samoja asioita, eikä työyhteisömme siksi kokenut niiden kirjaamista ryhmävasuun tarpeellisena.

Työyhteisössämme vallitsee vilkas keskustelukulttuuri ja tapanamme on havainnoida ja dokumentoida niin sanotulla kynä-paperi menetelmällä niin lasten kuin aikuistenkin välisiä keskusteluja. Hankkeessa noudatimme ennalta suunniteltua aikataulua yhteisten tapaamisten osalta, mutta erilaista keskustelutuokioista muodostui mielestäni vähintäänkin yhtä merkittävä tekijä hankkeelle. Seuraavassa eräs hankkeen aikana käyty keskustelu:

Kyllä meidän pitää huomioida ryhmävasuissa myös toimintaympäristö ryhmäkohtaisesti.

Miksi?

Koska se on ihan erilainen eri ikäisillä.

Miten se erilaisuus näkyy?

No esimerkiksi siinä, mitä voidaan laittaa esille, siis lasten saataville, eli kun ei noille meidän pienille voi laittaa mitään, niin mitä se ympäristökirjaus sit olis siinä vasussa?

Miksi teidän pienille ei voi laittaa esille mitään?

No kun ne kuitenkin laittaa kaikkea suuhun ja sit vaikka jotkut kyvät voi olla vaarallisia?

Voi niille nyt mitään laittaa, onhan meillä vaikka nuppipalapelejä ja legoja ja onhan siellä paljon muutakin ihan näkyvillä

Miksi ne on teillä esillä?

No eihän nää pienet muuten keksis mitä ne vois tehdä jos ne ei olis esillä.

Niin, ja ollaanhan me aikuiset aina siellä, jos sitä otetaan sellaisia välineitä, joita ei voi laittaa vaikka suuhun tai jotain, niin sitä me ollaan omissa pienryhmissä."

Keskustelu jatkui tästä vielä hieman eteenpäinkin, mutta sen lopputuloksena kirjattiin ryhmävasuun: "2-vuotiaiden ryhmässä toimintaympäristön virikkeellisyyteen on kiinnitetty huomiota siten, että lelut, pelit ja välineet ovat lasten korkeudella ja saatavilla. Välineiden turvallisuuteen on kiinnitetty huomiota ja tämän ikäiset mielellään puuhailevatkin erilaisten rakennuspalikkojen, legojen, eläinten ja pienten pala- tai kuvapeliin parissa. Myös vahakynillä piirtely ja muovailu ovat keustosuosikkeja tässä ryhmässä. Toimintaympäristö muodostuu useasta eri huoneesta, jotka mahdollistavat pienryhmätoiminnan ja rauhan kulloisellekin tekemiselle.

Mielestäni edellä kirjaamani esimerkki osoittaa kuinka paljon arvokkaampaa oli purkaa ihanteellinen kuva toimintaympäristöstä arjen todellisuudeksi sen sijaan, että vasussa lukisi ainoastaan jotakin sellaista kuten "toimintaympäristön virikkeellisyyteen kiinnitetään huomiota." Tuskin kului kovin pitkääkään aikaa, kun kukaan ei osaisi suoralta kädeltä vastata kysymykseen miten, jos näitä asioita ei olisi pohdittu ja avattu yhdessä. Ennen kaikkea sen arvokkuus tulee esiin mielestäni siinä, että näiden miten tai miksi kysymysten asettelu saa henkilöstön pohtimaan sitä minkä takia toimimme näin. Samalla siitä tulee tiedostettua, tavoitteellista toimintaa.

Suunnitellessani hankkeen aikana varsinaisen ryhmävasun muotoa oli minulla usein mielessä Kaskelan ja Kronqvistin (2007, 9) ajatus siitä, että paras suunnitelma ei ole lomake vaan tarina, kertomus tai kuvaus lapsesta. Koin tämän ajatuksen tärkeänä. Tässä työssä on tuotu esille myös muita samankaltaisia vasusuunniteluun kohdistuvia kritiikkejä, kuten ajatuksia siitä, että lasta ei tulisi arvi-

oida eikä varsinkaan perustuen joillekin epämääräisille normeille. Kritiikkiä on kohdistettu myös siihen, että varhaiskasvatuksessa tuodaan liikaakin esille opetuksellista näkökulmaa toimintaa suunnitellessa. Miettiessäni sitä miten ryhmävasu suunnitelmana ei olisi lomake, koin kuitenkin käytännön työssäni tekemiäni havaintojen perusteella jonkinlaisen lomakkeen tärkeäksi. Moniammatillisessa tiimissä on monenlaisia työntekijöitä ja silloin on mielestäni tärkeää huomioida, että joillekin työntekijöille esimerkiksi vapaan kuvauksen lapsesta kirjoittaminen olisi kenties liian suuri haaste. Tämä kävi ilmi ainakin meidän työyhteisössämme ja mielestäni siksi myös ryhmävasun lomakemuoto eri kategorioineen puoltaa paikkaansa.

Yksi ryhmävasun lapsikirjauksista on kuvaus lapsesta, jonka tavoite on vastata juuri edellä mainittuun ajatukseen kirjata tarina lapsesta. Lomake sisältää kuitenkin myös kuvauksen lapsen taidoista, mielenkiinnonkohteista ja tarpeista, jotta siinä huomioitua varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen määrittelemiä tavoitteita. Vaikka myös omasta mielestäni suunnitelmia saatetaan suunnata joskus liikaa opetuksellisen näkökulman huomioimiseen, tulee mielestäni muistaa, että varhaiskasvatus on opetuksen, kasvun ja kehityksen kokonaisuus. Tärkeintä lienee olla painottamatta näistä mitään erityisesti ja luoda niistä tasapainoinen kokonaisuus. Kirjatessamme lapsen taitoja huomioimme mielestäni häntä yksilönä, mutta se ei tarkoita sitä, että vertaisimme hänen taitojaan johonkin yleistyksen tai toisiin lapsiin. Muistettava on mielestäni myös se, että joskus kuitenkin törmäämme tilanteisiin, joissa lapsi tarvitsee joidenkin taitojen harjoitteluun erityistä huomiota, joten taitojen ja tarpeiden tunnistaminenkin on tärkeää. Lapsen mielenkiinnonkohteiden selvittäminen ja kirjaaminen on lapsen yksilöllistä huomiointia, jonka myötä lapsi on helppoa ottaa mukaan myös ideoimaan ja suunnittelemaan toimintaa.

Hankkeen onnistumisen ja sen johtamisen kannalta oli välttämätöntä tuntea varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöä määritteleviä suosituksia tai ohjeita mutta toisaalta niitä ei vielä oltu laadittu koskemaan ryhmävasua, joten sinänsä se antoi meidän hankkeellemme myös vapautta. Ensimmäinen palkinto tuosta vapaudesta kirjata arjen toimia sellaisena kuin me ne tärkeänä koimme, saatiin vanhemmilta saadusta runsaasta spontaanista palautteesta julkaistuamme en-

simmäisen version ryhmävasusta. Vanhemmilta saatu palaute oli kokonaisuudessaan positiivista mainiten kiitokset lapsen yksilöllisyyden huomioimisesta ja "selkokielisestä" arjen kuvauksesta. Vanhemmat antoivat palautetta muun muassa esiteltyämme ryhmävasun vanhempainillassa ja käydessämme läpi ryhmävasussa olevia lapsikirjauksia kasvatuskeskusteluiden yhteydessä. Kun yhtenä näkökulmana työlle oli vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön laatu, voi mielestäni todeta sitä koskevien tavoitteiden toteutuneen. Vanhemmat kommentoivat muun muassa sitä, että heistä on mukavaa nähdä, että koko vuodelle on suunniteltu juuri heidän lapselleen mieluisia toimintoja ja lapsen mielenkiinnonkohteita on kerätty haastatteleamalla lapsia ja niitä on myös poimittu vanhempien kanssa käydyistä vasukeskusteluista. Useat vanhemmat totesivat myös ensi kertaa lukeneensa koko suunnitelman, kun taas aiemmin kaikille saatavilla olleen päiväkodin vasun lukeminen oli jäänyt keskeneräiseksi.

Hanke on päätynyt toukokuussa 2012 jättäen Tenava-Huvilan käyttöön ryhmävasun. Yhtiön toimitusjohtajan kanssa on käyty keskustelua siitä, että hankkeen myötä syntynyt ryhmävasu otetaan käyttöön yhtiön muissakin yksityisen hoidon tuella toimivissa päiväkodeissa. Esitellessäni hankettamme myös Kirkkonummen päivähoiton edustajille kesällä 2012, sain pyynnön tulla esittelemään sitä vielä tarkemminkin. He ilmaisivat halunsa selvittää saavatko he luvan käyttää sitä omassa toiminnassaan.

Tenava-Päiväkodeissa otettiin kevään 2012 aikana käyttöön myös sähköinen reissuvihkopalvelu, johon on mahdollisuus lisätä lasta koskevia asiakirjoja, dokumentointeja ym. Mielestäni hyvä jatkumo tälle kehitystyölle olisi ryhmävasun lapsikohtaisen osion siirtäminen tähän sähköiseen palveluun. Siten vanhemmat voisivat kommentoida sitä helposti ja se olisi aina heidän saatavillaan. Vanhemmat voisivat mahdollisesti tehdä oman lapsensa osioon myös kirjauksia, joita voisimme huomioida toimintaa ryhmävasuun suunnitellessa ja miksipä emme vaikka lapsen omaa vasuakin laatiessa. Minun tietotekninen osaamiseni on rajallista, mutta uskoisin tämän olevan täysin mahdollista ja ainakin ideana esittämisen arvoinen.

5.2 Kehittämishankkeen eettisyys

Kehittämishankkeeneni sai alkunsa työyhteisöstä. Eettisesti ajatellen kehittämishanke edellyttää lupaa totuttaa hanke sekä siihen osallistuville henkilöille työn tavoitteista ja hankkeen kulusta tiedottamista. (Kuokkanen, Kivirinta, Määttänen, Ockenström 2007, 27). Opinnäytetyössäni henkilökunta on ollut omasta toiveestaan mukana hankkeessa ja sen tavoitteiden ja suunnitelmien laatimisessa alusta saakka ja hanke on toteutettu työnantajan luvalla, joten eettisesti työn lähtökohta on mielestäni ollut vahva.

Aiheen ja toteuttamistavan valinnassa olen tehnyt eettisesti kestäviä ratkaisuja. Työyhteisöni ilmaisema tarve työn suunnitelmallisuuden kehittämisestä synnytti aihepohdinnan ja menetelmä syntyi pohtien sitä yhdessä työyhteisön, ohjaavan opettajan ja opinnäyteryhmän kanssa.

Kehittämishankkeen aikana olen toiminut kunnioittaen Kuokkanen, Kivirinta, Määttänen ja Ockenströmin (2007,27) mainitsemia eettisiä arvoja tasa-arvoisuudesta, kunnioittamisesta ja oikeudenmukaisuudesta sekä kehittämishankkeeseen osallistuneiden henkilöiden että sen tuotoksen, ryhmävasun sisältöä koskevan lapsiryhmän osalta. Mielestäni työssäni näkyy läpi linjan, se, että olen halunnut tasapuolisen vuorovaikutuksen mahdollistuvan työyhteisön työstäessä hanketta ja kohdella kaikkia oikeudenmukaisesti tuoden kaikkien näkemysten hankkeessa ja sen tuotosta kehittäessä esiin. Erityisesti tasa-arvoisuutta ja kunnioittamista tuodaan esiin myös hankkeen tuotoksen ryhmävasun sisällössä lasten osalta. Minulle itselleni työyhteisön moniammatillisuuden ja siinä vaikuttavien erilaisten persoonallisuuksien kunnioittaminen on luontaista, koen moninaisuuden aidosti rikkautena.

Kuokkasen ym.(2007, 27) mukaan laadukkaalle opinnäytetyöskentelylle on edellytyksenä se, että työssä ilmoitetaan rehellisesti siinä tehdyt aiherajaukset, jotta lukija voi tehdä sen pohjalta luotettavia tulkintoja käsittäen mitä näkökulmia työssä on haluttu tuoda esille ja miksi. Olen mielestäni tuonut selkeäsi esille miksi opinnäytetyössäni keskitytään käsitteisiin varhaiskasvatussuunnitelma ja

päivähoidon laatu sekä vielä tarkemmin miksi laadun käsitettä on voimakkaastikin rajattu.

Opinnäytteeni teoreettiseksi osuudeksi olen pyrkinyt löytämään laadukasta ja luotettavaa lähdeaineistoa ja löytämään aihealueisiin monipuolisia näkemyksiä, joihin olen pyrkinyt tuomaan mukaan myös oman työkokemusperustaisen näkemykseni.

Eettisesti olen pohtinut useasti hankkeen aikana sitä lähtökohtaa, että toimin tätä hanketta toteuttavan työyhteisön esimiehenä. Olen miettinyt kuinka paljon se vaikuttaa hankkeen luotettavuuteen ja siihen, että ihmiset työyhteisössä uskaltavat tuoda oman näkemyksensä hankkeeseen ja antaa siitä myös avoimesti palautetta niin matkan varrella kuin sen jälkeenkin. Tämän ajatuksen olen pyrkinyt pitämään mielessäni aina, kun olemme asian tiimoilta kokoontuneet ja mielestäni olen kuitenkin aistinut, että keskustelu on ollut aitoa ja avointa ja myös negatiivista palautetta on kyetty antamaan. Työtiimissämme on avoin keskustelukulttuuri ja koen olevani erittäin helposti lähestyttävä esimies myös vaikeammissa asioissa. Olen aina pääsääntöisesti pyrkinyt rajaamaan roolini esimiehenä siten, että olen tasa-arvoisessa asemassa kaikkien kanssa, minun työhöni vaan kuuluu joitakin sellaisia tehtäviä, joita kaikilla muilla ei ole. Tottakai työssäni olen kohdannut tilanteita, jotka herkkyydessään saattavat vaikuttaa myös henkilösuhteeseen ainakin tilapäisesti, esimerkiksi ikävä palaute, joka on pakko antaa, mutta pääsääntöisesti minulla on kaikkien työntekijöiden kanssa tasavertainen, mukava, huumorin värittämä välitön suhde.

5.3 Ammatillinen kasvukokemus

Opinnäytetyöni alussa määrittelin työlleni ammatilliseksi tavoitteeksi toimia jollakin tapaa uuden tiedon tuottajana ja tavoitella sitä päämäärää olemalla mukana kehittämässä laatua, uutta toimintamallia keskittyen työn suunnitteluun ja sisällölliseen kehittämiseen. Tavoitteenani oli myös vahvistaa kehittämishankkeen myötä omaa johtamistaitoani hankkeen vetäjänä, mutta myös työssäni päiväkodin johtajana. Sosionomin kompetensseissa (Sosiaaliportti 2010) mainitaan so-

sionomin ammatilliseksi osaamiseksi kyky tuottaa uutta tietoa perustuen käytännön ja teorian muodostamaan kokonaisuuteen sekä kyky toteuttaa kokonaisvaltaisesti kehittämishankkeita, kehittää työyhteisöä ja toteuttaa työtään suunnitelmallisesti, arvioivasti, tutkivasti ja kehittävästi. Peilaten ammatillista kasvuani näihin määritteisiin koen tavoittaneeni niitä tässä kehittämishankkeessa hyvin.

Miettiessäni asettamiani tavoitteita on ammatillisen kasvunpaikkoja ollut opin-
näyteprosessissa useita. Aivan alkuvaiheessa kuvittelin vain tutkivani sitä ja tätä ja teettäväni kyselyjä, haastatteluja ja toteuttavani samalla kehittämishanketta. Onneksi ammattitaitoiset opinnäyteohjaajani kehottivat minua rajaamaan suunnitelmaa ja määrittelemään tavoitteita tarkemmin. Kuten pian huomasin minulla ei tuolloin ollut aavistustakaan, kuinka paljon laadukkaan kehittämishankkeen toteuttaminen vaatii suunnittelua, perehtymistä työhön liittyvään teoriaan ja sen soveltamiseen hankkeen hyödyksi. Onneksi meidän opiskelijoiden tueksi on saatettu opettajien tieto ja taito opinnäyteprosessista ja työn eri vaiheita olemme saaneet reflektoida opiskelijatiimin kanssa. Mielestäni olen onnistunut laatimaan kokonaisuuden, joka osoittaa perehtymistä aiheeseen, huolellista suunnittelua kehittämishankkeen toteuttamiseksi ja myös kykyä arvioida omaa työtäni kriittisesti ja tutkivasti. Toivoakseni työni tuo esille myös intohimoisen suhtautumiseni varhaiskasvatukseen, joka on saanut rinnalleen kehittämishankkeen myötä myös uutta tietoa ja taitoa.

Työyhteisön johtamisessa, vaikka olenkin sitä jo useamman vuoden ajan työkseni tehnyt koin uusia haasteita kehittämishankkeen ohjaamisen myötä. Työyhteisömme dialogisuus on mielestäni sen vahvuus, mutta toisaalta, kuten aina kokoontuessamme ja keskustelun pulputessa kaikkien välillä, tarvittiin hanketta varten ehdottomasti hyvä suunnitelma ja rakenne. Hankkeen ohjaajana opin kuinka tärkeää on suunnitella aihe ja perehtyä siihen, jotta keskustelu ja ideointi pysyy aiheessa ja kykenen tuomaan keskusteluun uusia näkökulmia aiheen teoreettisesta taustatiedosta. Tämä on mielestäni ollut itselleni suuri oppimisen kokemus, jota voin käyttää osana jokapäiväistä esimiestyötäni jatkossakin.

Uskon, että sillä, että tietoisesti kiinnitin huomiota myös palautteen antamiseen henkilökunnalle, oli merkitystä siihen, että hanke pysyi suunnitelmien mukaan etenevänä. Luulen, että palaute ja huomioiminen kannusti henkilöstöä ryhmävasujen laatimisessa ja että on tärkeää jatkossakin kiinnittää siihen huomiota. Asian asettaminen tietoiseksi tavoitteeksi on tehnyt siitä tavan toimia, mikä ei tarkoita sitä, ettei aihetta positiiviselle palautteelle olisi ollut olemassa aiemmin. Palautteen päivittäinen antaminen on vain ollut joiltakin osin vähäistä muun muassa sen vuoksi, että päiväkodin ryhmät toimivat kahdessa eri kerroksessa. Koin tärkeäksi järjestää oman päiväni siten, että minulla on aikaa seurata kaikkien ryhmien toimintaa.

Työssäni päiväkodin vastaavana lastentarhanopettajana minulla on niin sanottu kaksoisrooli, jossa esimiestyön lisäksi toimin oman lapsiryhmäni lastentarhanopettajana. Pääsin siis toteuttamaan hankkeen myötä syntyneitä ryhmävasua myös tästä roolista. Mikäli toimisin hallinnollisena johtajana, en todennäköisesti olisi osallistunut varsinaiseen ryhmävasun sisältämään ryhmätoiminnan suunnitteluun. Koen rikkaudeksi sen, että pääsin osallistumaan kehittämishankkeeseen myös tästä näkökulmasta. Ryhmäni lastentarhanopettajana ymmärryksen lapsen yksilöllisyyden ja lapsen ja perheen näkemyksen huomioimisen merkityksellisyydestä on kasvanut. Konkreettisemmin työssäni huomaan, että toteuttaessani ryhmävasun toimintakalenteriin suunniteltua toimintaa, olen sitä ohjautessani täysin tietoinen kenen lapsen tarpeisiin, toiveisiin tai tavoitteisiin kyseinen toiminta on suunniteltu vastaamaan. Huomaan myös, että kehittämishankkeen myötä ajatus siitä, että lapset tuottavat päivähoitoon rikasta sisältöä on konkretisoitunut lasten ottamisessa aiempaa useammin mukaan varsinaiseen suunnittelutyöhön.

Oman ryhmäni lastentarhanopettajana olen saanut pohtia myös ryhmävasun sisältämien toimintatapojen ja leikki- ja oppimisympäristön merkitystä. Myös näissä asioissa koen tärkeäksi niiden tietoisuuden suunnittelun. Mielestäni tärkeää on, että olen sisäistänyt, miksi nämä asiat on suunniteltu kuten ne ovat. Uskon, että työtäni lastentarhanopettajana tukee se, että ymmärrän näiden asioiden merkityksen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen kokonaisuudessa, enkä lähde esimerkiksi muuttamaan suunnitelmia leikkejä tai niille varattuja paikkoja

ihan vain muuttamisen halusta. Tätä tapahtui aiemmin koko työyhteisössä, leikkipaikan muuttamisen syynä saattoi olla jopa kalusteiden värien esteettinen sopivuus paremmin toiseen tilaan tai jokin muu vastaava syy. Mielestäni työstäni on tullut kautta linjan suunnitelmallisempaa ja siltäkin osin tämän kehittämishankkeen tavoite on toteutunut.

Opinnäytteen teoreettista osaa työstäessäni koin useita oppimisen hetkiä. Olin aina kuvitellut osaavani tuottaa johdonmukaista ja hyvää tekstiä. Opinnäyteohjaajan tuki oli tässäkin asiassa korvaamatonta. Teoriatiedon olennaisen materiaalin tuottaminen tekstiksi yhdistyen kehittämistyöhön ja siihen miten kokonaisuus mielessäni muodostui, osoittautui haastavaksi. Olen pyrkinyt hankkeen ohjaustilanteissa sekä oman opinnäyteryhmän kanssa kokoontuessa ottamaan vastaan kaiken opin mitä tarjolla on ollut. Opinnäyteryhmän opponointitilaisuudet sekä ohjaajan palaute ovat olleet suorapuheisia ja joskus melko tiukkojakin, mutta ehdottoman asiallisia ja yleensä täysin paikallaan. Olen jokaisen ohjauskerran jälkeen nähnyt opinnäytetyöni uudessa valossa ja mielestäni pystynyt myös kehittämään sitä aina eteenpäin. Yleisesti koen kasvunkokemukseksi myös nöyrytyksen monen asian edessä, en olekaan tiennyt niin paljon asioista kun olen hieman ”besserwisserinä” kuvitellut tietäväni.

Vaikka sosionomin opintoni ovatkin tämän opinnäytetyön valmistumisen myötä lähellä loppuaan, haluan uskoa että kehitys ja kehittäminen ei pääty. Opinnot ja opinnäytetyö ovat herättäneet huikean määrän uusia pohdittavia kysymyksiä, haastaneet kyseenalaistamaan totuttuja toimintatapoja ja antaneet arjen työlle uusia näkökulmia. Opinnot ovat tuoneet mukanaan myös toiveen uusista työhaasteista. Nähtäväksi jää mikä, missä ja milloin on seuraava kasvun paikka.

Aivan lopuksi haluan jakaa erään kokemuksen muutaman päivän takaa. Olimme oman pienryhmäni kanssa puuhailleet koko aamupäivän lasten ideoiman lautapelin parissa. Lapset olivat valmistaneet savesta pelinappuloita ja piirtäneet lautapelin laudalle peliradan ja pelin kulkuun liittyviä satuhahmoja sekä ideoineet ja keksineet pelille nimen Täplä. Jäimme hetkeksi erään huoneen sohvalle odottelemaan vuoroamme lounashuoneessa. Kysyin siinä istuessamme lapsilta, mikä on kivointa päiväkodissa. Yksi ryhmäni tytöistä vastasi minulle,

että kivointa on tämä odottelu. Olin odottanut, että ehkä he vastaisivat jotakin aamupäivän toimintaan liittyvää, mutta pian kaksi muutakin nyökytteli päätään ja sanoi, että joo, odottelu on kivointa. Kysyin heiltä, miksi? Yksi lapsista vastasi, että "koska silloin sä teet sitä imuri leikkiä meidän kanssa tai jotain." Olin erään siivousrunon myötä leikkinyt imuria, pölyhuiskaa, moppia ja tiskiharjaa kutitellen niillä heidän selkäänsä siinä istuessamme. Tämä hetken haluan jakaa, koska itselleni kirkastui samalla ajatus siitä, että teemme me sitten minkälaisia suunnitelmia tahansa ja toteutamme toimintaa erilaisia laatukäsityksiä miettien, ei pidä unohtaa lämpöä, läheisyyttä, kosketusta ja läsnäoloa. Niitä emme kenties koskaan kykene riittävästi suunnittelemaan, mutta se ei vähennä niiden merkitystä lapsen elämässä.

LÄHTEET

- Alasuutari, Maarit 2010. Suunniteltu lapsuus. Tampere: Vastapaino
- Alasuutari, Maarit & Karila, Kirsti 2009. Lapsuuden ja lapsen tulkinnat lapsikoh-
taisissa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Teoksessa Leena Alanen
ja Kirsti Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toi-
minta. Tampere: Vastapaino, 70–88
- Happo, Iiris 2006. Varhaiskasvattajan asiantuntijuus. Rovaniemi: Lapin yliopisto
- Heikka, Johanna; Hujala, Eeva & Turja, Leena 2009. Arvioinnista opiksi. Ha-
vainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa:
Printel Oy
- Heinimaa, Elisse 2011. Reggio Emilian kunnalliset päiväkodit-pedagoginen
suunnannäyttävä maailmalla. Teoksessa Jarno Paalasmaa (toim.)
Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Jyväskylä:
PS-kustannus, 277–284
- Helsingin yliopisto 2012. Varhaiskasvatuksen laadun arviointia tutkimus. Tutki-
muksen alustava yhteenvetotuloste tekijän hallussa.
- Hujala, Eeva & Fonsen, Elina 2009. Loppuraportti. Johtajuus ja varhaiskasva-
tuksen laatu- projekti. Viitattu 30.6.2012.
<http://www.tsr.fi/tsarchive/files/TietokantaTutkittu/2008/108041Loppuraportti.pdf>
- Jonstoj, Tove & Tolgraven, Åsa 2001. Hundra sätt att tänka. Om Reggio Emili-
as pedagogiska filosofi. Tukholma:UR, 28
- Kalliala, Marjatta 2008. Kato Mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa. Hel-
sinki: Gaudeamus
- Kalliala, Marjatta 2012. Päivähoidon laatu vaihtelee luvattoman paljon. Haastat-
telu. Suomen Kuvalehti. Viitattu 4.4.2012.
<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/varhaiskasvatuksen-asiantuntija-paivahoidon-laatu-vaihtelee-luvattoman-paljon>
- Karila, Kirsti 2002. Moniammatillisuus ja päiväkotitoiminnan perusteita. Teok-
sessa Aili Helenius; Kirsti Karila, Hilikka Munter, Pirkko Mäntynen &
Helena Siren Tiusanen (toim.) Pienet Päivähoidossa. Helsinki:
WSOY, 274

- Karila, Kirsti 2009. Varhaiskasvatussuunnitelma ammatillisena työvälineenä. Lastentarha 3/2009, Taikareppu liite
- Karila; Kirsti & Nummenmaa Anna Raija 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY
- Kaskela, Marja & Kronqvist, Eeva-Liisa 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Stakes
- Kirkkonummi 2008. Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Tuloste tekijän hallussa
- Kirkkonummen kunta 2011. Varhaiskasvatussuunnitelma. Tuloste tekijän hallussa
- Kronqvist, Eeva-Liisa & Jokimies, Jaana 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi- selvityksestä. Helsinki: Stakes
- Kuokkanen, Ritva; Kivirinta, Mervi; Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Kärkkäinen, Merja 2005. Yhteisöllinen johtaminen esimiehen työvälineenä. Helsinki: Edita Prima Oy
- Mattila, Virpi 2009. Pienin askelin-malli kehittämisen työkaluna. Teoksessa Mikko Ojala, Tuulikki Venninen, Anna-Riitta Mäkitalo & Birgitta Vilpas (toim.) Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimusta päiväkodin arjessa. Helsinki: Socca, 51-58
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2010. Hyvä päivä lapselle tänään. Vantaa: Pedatieto
- Nivalainen, Kirsi 2011. Kun suunnittelen, mitä suunnittelen. Luento Suomen Tenava päiväkotien koulutustilaisuudessa 2.5.2011.
- Nummenmaa, Anna Raija 2009. Varhaiskasvatuksen laatu ja sen kehittäminen. Teoksessa Risto Ruokolainen & Kirsi Alila(toim.) Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Helsinki: Edita, 81–88
- Nummenmaa, Anna Raija; Karila, Kirsti; Joensuu, Maija & Rönholm, Riikka 2007. Yhteisöllinen suunnittelu päiväkodissa. Tampere: Tampereen Yliopistopaino

- Ojala, Mikko 2009. Varhaiskasvatuksen käytännön kehittäminen reflektion avulla. Teoksessa Mikko Ojala, Tuulikki Venninen, Anna-Riitta Mäkitalo & Birgitta Vilpas (toim.) Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimusta päiväkodin arjessa. Helsinki: Socca, 27–36
- Oulun Yliopisto, 2000. Päiväkotien laatukriteerit. Oulu: Oulun yliopistopaino
- Parrila, Sanna 2004. Laatu päivähoitoa koskevassa varhaiskasvatustutkimuksessa. Teoksessa Risto Ruokolainen & Kirsi Alila (toim.) Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Helsinki: Edita, 69–80
- Piironen-Malmi, Ulla & Strömberg, Seija 2007. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Tammi
- Portell, Tuija & Malin, Maili 2007. Taustaa varhaiskasvatuksen laatukatsaukselle. Helsinki: Helsinki : Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
- Päiväkotitenaava-Huvila. Varhaiskasvatussuunnitelma 2010. Tuloste
- Reunamo, Jyrki 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY
- Rouvinen, Ritva 2007. ”Tässä työssä yhdistyy kaikki” Lastentarhanopettaja toimijoina päiväkodissa. Joensuu: Joensuun yliopistopaino
- Sosiaaliportti 2010. Sosionomin kompetenssit. Viitattu 1.8.2012.
http://www.sosiaaliportti.fi/-fi/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/
- Sosiaalitaito 2012. Hyvinvointikysely Kuuma-kunnissa. Tuloste.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatusneuvottelukunnan loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö
- Stakes, oppaita 56 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki: Stakes

Tauriainen, Leena 2000. Kohti yhteistä laatua. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Turja, Leena 2011. Lapset osallisina- Kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria.

Varhaiskasvatus tänään. Suomen Varhaiskasvatus ry:n. Viitattu
29.7.2012. [http://www.peda.net/img/lehti/facei/Turja-
toukokuu2011.pdf](http://www.peda.net/img/lehti/facei/Turja-toukokuu2011.pdf)

Venninen, Tuulikki 2009. Reflektiivinen lähestymistapa päiväkotien kehittämis-
työssä. Teoksessa Mikko Ojala, Tuulikki Venninen, Anna-Riitta Mä-
kitalo & Birgitta Vilpas (toim.) Löytöretkellä omaan työhön. Kehittä-
mistä ja tutkimusta päiväkodin arjessa. Helsinki: Socca, 37–44

LIITE 1: Hankkeeseen orientoiva ilta 19.4.2011

1. Kooste henkilöstökeskusteluissa esiin nousseista toiveista ja palautteista

- toiminnan on todettu olevan hyvää ja tasalaatuisia koko talossa, mutta toisaalta lapsilähtöisyyden erityisesti toimintaa suunniteltaessa on todettu vähentyneen viimeisten 1-2- lukuvuoden aikana
- suunnittelu-aikaa koetaan olevan riittävästi ja tarvittaessa, mutta suunnittelulle kaivataan yhtenäistä linjausta ja keskustelua siitä, miten lapsilähtöisyys tulisi selvemmin osaksi sitä
- palautteissa työn raskaudesta koettiin erityisesti lasten vasujen laatimiset työläiksi ja tarkemmin asiaa pohtien työläiksi siksi, että ne useimmiten jäävät vain arkistoitaviksi, eikä niistä koeta olevan hyötyä käytännössä

2. Kooste Kirkkonummen kunnan ja Tenava-Huvilan vasujen sisällön pääkohdista ja keskustelua aiheesta toteutuvatko seuraavat vasusisällöt:

- yhdessä sovitut arvot (kunnioittaminen, avoimuus, tasa-arvo)
- orientaatioalueiden näkyvyys
- lapselle ominaisen tavan toimia (sallitaanko vai rajoittaako aikuisen suunnittelu sitä)
- ovatko toimintatavat yhteisiä ja näkyviä?

3. Mikä vasujen käyttämisessä on työlästä?

(Aihetta mietitään ensin työpareittain ja sitten vielä koko tiimi yhdessä ja ajatukset kirjataan liitutaalulle)

LIITE 2: Suunnittelupalaveri 10.5.2011

Kysymyksiä pohdittavaksi

- minkälainen on hyvin toimiva ryhmä
 - * mitkä tekijät edesauttavat ja mitkä haittaavat ryhmän toimintaa
 - * miten jaamme lapsia pienryhmiin?
- suunnittelemmeko ryhmälle vai lapselle?
 - * mitä ryhmätoiminnan suunnittelu sisältää?
 - * kuuluuko lapsen ääni suunnittelussa? miten?
- mitä ryhmävasun tulee vääjäämättä sisältää ja mitä voimme jättää pois?
 - * lasta koskevat kirjaukset
 - * perhettä ja heiltä saatua tietoa koskevat kirjaukset
 - * ryhmää ja sen toimintaa koskevat kirjaukset
- laatukysymyksiä

LIITE 3: Väliarviointipalaveri 16.9.2011

1. Kokemuksia ryhmävasun laatimisesta

Pienten ryhmät

- vasulomakkeen täyttäminen on ollut haastavaa, koska pienten ryhmässä asioita on toteutettu aiemmin spontaanimmmin "tilanteen mukaan", eikä kovin tarkkoja suunnitelmia ole laadittu
- kuitenkin toiminnan suunnittelu myös pienille on koettu tärkeäksi, vaikka aina ei pystytä suunnitelmaa orjallisesti noudattamaan (joku lapsista saattaa esimerkiksi nukkua aamupäivän ohjelman aikana.)
- pyritty laatimaan suunnitelmia enemmän mm. siirtymätilanteisiin (esimerkiksi voidaan lukea pikku satu potalla istuessa jne.)

3-4 vuotiaat

- suunnittelutyö oli ryhmävasun avulla selkeämpää ja vei myös aikaa oletettua vähemmän
- toiminnan sisällön miettiminen muuhunkin kuin vain ns. ohjattuun toimintaan on koettu antoisaksi
- ryhmävasua laatiessa on käytetty työnjakoa, jossa omahoitaja on laatinut kirjaukset lapsesta ja yhdessä on mietitty toimintakalenterin sisältöä

4-6 vuotiaat

- suunnittelutyölle laadittu kaikille yhteinen malli koettiin hyväksi
- koettiin, että lapsen yksilöllisyys tulee huomattavasti paremmin esiin tällä tavalla suunnitellessa
- laatiminen koettiin hieman työläämmäksi kuin ryhmässä aiemmin toteutettu suunnittelutapa
- ryhmävasun laatimiselle oli kuitenkin varattu riittävästi työaikaa

2. Palautetta ryhmävasun sisällöstä

Perheiltä saatu palaute

Pienten ryhmän vanhemmilta on saatu palautetta, jonka mukaan vanhemmat pitävät siitä, että myös pienille on suunniteltua ohjelmaa. Samoin pienten ryhmässä vanhemmat ovat olleet yllättyneitä siitä, minkälaisia "pieniä juttuja" tehdään pitkin päivää, joita he eivät ole olleet näkemässä, eivätkä ne siten ole olleet heillä tiedossa.

Yli 3-vuotiaiden vanhemmilta on tullut runsaasti palautetta koskien lapsen yksilöllistä huomiointia sekä sitä, että heidän kuvauksiaan omasta lapsestaan on kirjattu johonkin ja niitä huomioidaan suunnitellessa lapsen päivää.

Muutamia palautteita on tullut siitä, että kirjaukset ovat positiiviseen sävyyn kirjoitettuja eikä niissä juurikaan arvioida lasta. Vanhemmista useampi on toivonut myös päivä- ja viikko-ohjelman lisäämistä ryhmävasuun.

Henkilökunnan palaute

Ryhmässä toteutettavat toimintatavat (projektityöskentely, luova työskentely ja havainnointi ja dokumentointi) toivotaan kirjattavan ryhmävasuun, koska niissä on ryhmäkohtaisia eroavuuksia.

Ryhmävasun viimeinen osio "poikkeusjärjestelyt" haluttaisiin siirtää sijaisille tarkoitettuun kansioon, koska usein oli sitten kyseessä ulkopuolinen sijainen tai talon sisällä tehty henkilösiirto, joutuu sijaistava henkilö olemaan useammassakin ryhmässä tai tehtävässä päivän aikana. (Kaisa on luvannut koostaa tällaisen kansion.)

3. Laatuksymyksiä pohdittavaksi (toteutuvatko ja jos eivät niin miksi?)

Oulun Yliopiston Varhaiskasvatuskeskuksen (2000) laatimien päiväkodin laatuksiteereiden ja niihin liitettyjen kysymysten pohdintaa.

- Toiminnan suunnittelun kriteerejä:

- lapset ja vanhemmat voivat osallistua suunniteluun?
- henkilöstö on tietoinen lapsen toivomuksista ja mielipiteistä ja selvittää lapsen kiinnostuksen kohteita päivittäin?
- suunnitteluajoista on kirjallisesti sovittu?
- yhdessä määritellyt arvot, oppimis- ja ihmiskäsitykset näkyvät suunnitelmissa?
- lasta arvioidaan luonnollisena osana päiväkotipäivää?
- suunnitelmissa on huomioitu, että lapsen pääasiallinen toimintamuoto on leikki?
- toiminta on suunniteltu siten, että lapsi saa toimia häiriöttömästi eikä toimintaa katkaista tarpeettomasti?

4. Muutosehdotuksia

LIITE 4: Tenava-Huvilan ryhmävasu

TENAVA-HUVILAN RYHMÄVASU
RYHMÄ:

RYHMÄVASU, osa 1

RYHMÄN KUVAUS

(Kuvaile ryhmää: ikäjakauma, lapsimäärä, ohjaajat, pienryhmäjako, ikäryhmän ominaispiirteitä ym. ryhmässä tärkeäksi koettua)

(ESIMERKIKSI:)

Ryhmässä nimeltään Kivet toimii kaksitoista 4-5-vuotiasta lasta. Ryhmän ohjaajina toimivat ja Lapset toimivat pienryhmissä, jotka jakautuvat seuraavasti::n ryhmä: ----.....n ryhmä:..... Tyypillisesti 4-5-vuotiaan elämään kuuluu kehittymistä monella osa-alueella. Puhe pulppuaa ja monimuotoistuu. Lapset haluavat kertoa tapahtumista, vaikka omaa puheenvuoroa onkin vielä välillä vaikea odottaa. Toisten huomioiminen, empatiakyvyn kehittyminen ja tunteiden hallinnan opettelukin kuuluvat tyypillisesti tähän ikään. 4-5-vuotias on itsevarma maailmanvalti, joka osaa jo kaiken itse. Liikkuminen saattaa olla jopa uhkarohkeaa.

Mielikuvituksen kehittyminen näkyy ryhmässä voimakkaana ja välillä kuulemme hurjia tarinoita. Samalla tarinoita ja muutakin pohdintaa värittää elämän suurten kysymysten (syntymä, kuolema, sairaus, terveys...)pohtiminen.

Kiviryhmässä on näkyvissä yleisesti tällä hetkellä tarve vahvistaa sosiaalisia taitoja, muiden huomioimista sekä pettymyksen sietoa ja ristiriitatilanteiden selvittelykykyä. Ryhmässä useampi lapsi on kiinnostunut kirjaimista ja numeroista ja motivoitunut tekemään erilaisia "viskaritehtäviä."

Itsenäistymiskehitystä tuemme antamalla vastuualueita, kuten pöytien kattamista, nukkarin järjestelytehtäviä jne. Hyvästä käytöksestä, sääntöjen noudattamisesta ja kivana kaverina toimimisesta palkitaan ”päivän tähti”- valinnan myötä. Päivän tähti saa etuisuuksia, joita lapset itse ideoivat. (Tällä hetkellä mm. suuri tyynykasa nukkarisänkyyn ja jalkahieronta.)

RYHMÄN VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖ

Leikkiympäristö (*kuvaile ryhmässä toteutettuja järjestelyjä monipuolisen kehitystä tukevan leikin mahdollistamisesta*)

(ESIMERKIKSI:)

Lasten leikkiä tuetaan fyysisen ympäristön järjestelyillä siten, että leikkialueet ovat rajattuja ja ne on pyritty rauhoittamaan. Tiloja on jaettu eri huoneisiin tai alueita rajattu mm. huonekaluilla. Leikkitilojen jakamisessa käytetään ”leikkitaulua”, jolta lapset valitsevat mieluisan leikin 24 vaihtoehdon joukosta merkitsemällä sen omalla laminoidulla kuvallaan tauluun. Leikkitaulun kuvissa on nähtävillä kuinka monta lasta voi osallistua kuhunkin leikkiin. Tämä on kehittänyt lasten ongelmanratkaisutaitoja kuten myös neuvottelutaitoa muiden kanssa, kun he neuvottelevat kenen kanssa he menevät ja mihin leikkiin. Leikkitauluja on kaksi, taulu hiljaiselle leikille ja taulu vapaalle leikille.

Aikuiset osallistuvat lasten leikkiin tilanteen mukaan, ohjaten ja opastuen, mutta omatoimiseen leikkiin kannustaen.

Oppimisympäristö (*kuvaile miten ryhmässänne on huomioitu ympäristön merkitys kasvattajana*)

ESIMERKIKSI:

Oppimisympäristössä on Kiviryhmässä huomioitu materiaalien ja tarvikkeiden saatavuus lapsille. Kaikki välineet ovat lasten korkeudella nähtävillä ja otettavissa (vain turvallisuussyistä on rajoitettu joitakin välineitä aikuisen luvanvaraiseksi.)

Kun lapsi näkee vaihtoehtoja toiminnalle välineiden ja materiaalien muodossa, ruokkii se hänen mielikuvitustaan. Kaikki vaihtoehdot ovat nähtävillä, ei kaapeissa piilossa.

Lapsille valittavan materiaalin joukosta löytyy leikkivaihtoehtojen lisäksi erilaisia askartelutarvikkeita, pelejä ja puuhatehtäviä. Peleistä ja tehtävistä löytyy erityisesti matemaattisia ja kielellisiä valmiuksia tukevaa materiaalia.

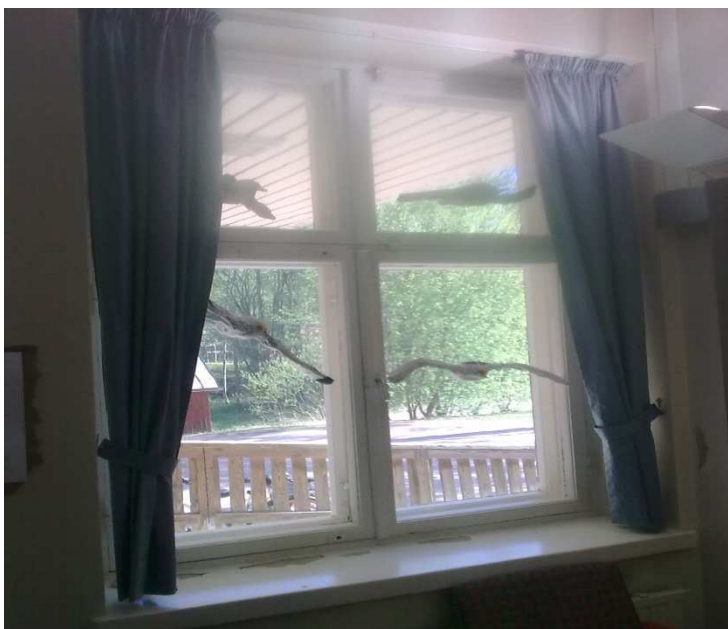
PROJEKTITYÖSKENTELY

(Kuvaa miten lapsen osallisuutta ja luovuutta huomioivaa projektityöskentelyä toteutetaan ryhmässänne.)

ESIMERKIKSI:

Projekti- eli teematyöskentelyä toteutetaan 1-2-päivää viikossa (usein myös luovan työskentelyn päivänä.) Projekti aiheet tulevat suoraan lapsilta ja he osallistuvat itse toiminnan ideointiin ja suunnitteluun yhdessä ryhmän ohjaajien kanssa. Lukukauden alussa lasten mielenkiinnon kohteita selvitetään heitä haastatteleamalla tai havainnoimalla. Jokaisen lapsen kiinnostuksen kohteet kirjataan ja mietitään yhdessä heidän kanssaan syntykö niistä jokin yhden aihepiirin kokonaisuus. Syksyllä 2011 lasten projektiteemaksi nimettiin "ihmeellinen maailma", ja sen sisällöstä löytyy

kaikkea solujen tutkimisesta, dinosaurusten jalanjälkiin ja avaruuden mustaan aukkoon saakka. Projektiaihetta emme halua rajata tiukasti vaan se elää lasten mielenkiinnon mukaan ja sitä suunnitellaan eteenpäin tutkimalla toiminnasta tehtyjä kirjauksia. Projektityöskentelyä havainnoidaan aina kuvin ja lasten dialogia kirjaamalla. Lapsilta itseltään kerätään ideoita siitä miten he haluavat tutkia eri aiheita ja haluavatko he valmistaa aiheesta jonkin tuotoksen. Tuotos syntyy yleensä luovan työskentelyn päivänä ja lapset miettivät millä materiaaleilla ja välineillä he haluavat toimia.

Kevään 2011 "tehdään

oma ruotsinlaiva"-projektin paperimassalokkeja

PIENRYHMÄTOIMINTA (Kuvaa ryhmässä toteutuvaa pienryhmätyöskentelyä ja sitä missä toiminnoissa se toteutuu)

ESIMERKIKSI:

Kiviryhmässä toimitaan pienryhmissä aina mahdollisuuksien mukaan. Ryhmät ovat kooltaan kuuden lapsen ryhmiä, joilla on oma ohjaajansa. Pienryhmätoiminta toteutuu ohjatun toiminnan lisäksi ulkoilussa, lounaalla,

levolla ja leikeissä. Ohjatussa toiminnassa lisäksi eriytetään lapsia vielä pienempiin ryhmiin toimimaan. Erilaiset siirtymätilanteet toiminnasta toiseen tai esimerkiksi pukeutumaan porrastetaan muutama lapsi kerrallaan. Ryhmässämme vallan hyvin toteutuvanakin tavoitteena on että ei jonoteta mihinkään, eikä kiirettä ole.

AIKUINEN LASTEN MAAILMASSA (Kuvaile ryhmässänne pohdittua näkemystä aikuisen roolista lapsen päiväkotipäivässä.)

ESIMERKIKSI:

Ryhmämme lapset ovat monilta osin jo kovin omatoimisia. Meitä aikuisia kaivataan silti olemaan läsnä, lohduttamaan, kannustamaan, kehuaan, auttamaan ristiriitojen ratkaisemisessa, olemaan tarvittaessa turvallisenä sylinä ja tukemaan monissa arjen askareissa. Meillä tulee olla aina aikaa pysähtyä, kuunnella ja vastata. Emme halua antaa lapsille valmiita malleja tai vastauksia vaan kannustaa lasta itse tutkimaan, etsimään, luomaan ja löytämään.

RYHMÄN VIIKKO-OHJELMA (Kirjaa tähän ryhmänne viikko-ohjelma)

ESIMERKIKSI:

MA: VISKARITEHTÄVÄPÄIVÄ

TI: METSÄRETKIPÄIVÄ

KE: LUOVA TYÖSKENTELY (KÄDENTAITOJA, MUSIIKKIA JA ITSEILMAISUA)

TO: PROJEKTITYÖSKENTELYPÄIVÄ (TEEMATYÖSKENTELYÄ LASTEN MIELENKIINNONKOHTEIDEN POHJALTA)

PE: VISKARITEHTÄVIÄ/ VIIKON TÖIDEN LOPPUUN SAATTAMISTA/ arjen puuhia(leipominen ym.)

RYHMÄN PÄIVÄ-OHJELMA (Kirjaa tähän ryhmänne päiväohjelman aikataulu)

ESIMERKIKSI:

KLO 6.30-8.30 YHDESSÄ KOKO TALON KANSSA ALAKERRAN TILOISSA, LEIKKIÄ JA AAMIAINEN

KLO 8.30 AAMUKOKOONTUMINEN OMASSA PIENRYHMÄSSÄ

- toivotetaan jokaiselle kädestä tervehtien huomenet, kysytään kuulumiset, käydään läpi päiväohjelma ja laitetaan esille siitä kertovat kuvat ja lähdetään porrastaen vessan kautta pukemaan

KLO 9.00- 10.00 ULKOILU (tiistaisin klo 9.00-11.30 metsäretki)

KLO 10.00 OHJATTU TOIMINTA PIENRYHMISSÄ (viikko-ohjelman mukaan)

KLO 11.15 RUOKAKOKOONTUMINEN (apulaisten tehtävänä on pöytien kattaminen ja tarjoilutehtävä)

KLO 11.30 LOUNAS

KLO 12.15 LEPO/SATUHETKI PIENRYHMISSÄ

KLO 13.00 ILTAPÄIVÄTOIMINTA (leikkiä, projektisuunnittelua)

KLO 14.00 VÄLIPALA

KLO 14.30--- ILTAPÄIVÄULKOILU

RYHMÄN LAPSET (*Tämä osa on tarkoitettu vain ryhmän henkilökunnan käyttöön. Jokaisesta lapsesta kirjataan henkilökohtaista vasua laatiessa esille nostetut ja vanhempien kanssa yhteistyössä mietityt taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet. Tämän lisäksi ryhmän ohjaajat kuvailevat lasta pyrkien välittämään yhdessä vanhempien kanssa luodun kuvan lapsesta.*)

Jokaisen lapsen osalta mietitään arjen toimia (mahdollisimman konkreettisesti) ja kirjataan ne kohtaan toiminta arjessa. Toiminta arjessa osioon kirjatut puuhet siirretään ryhmävasun 2. osaan eli toimintakalenteriin.

Kalenteria ei ole välttämätöntä täyttää koko vuotta kattavaksi kerralla, vaan ryhmävasua voi päivittää lukuvuoden aikana ja lisätä toimintoja kalenteriin.

ESIMERKIKSI:

lapsen nimi	lapsen taidot ja kiinnostuksen kohteet	lapsen tarpeet	kuvaile lasta	toiminta arjessa
Lapsi 1	Lapsi 1 on kielellisesti taitava, hyvin verbaalinen lapsi, joka pitää saduista, loruista, riimitteystä ja arvoituksista. Hänen puheessaan vilisee vaikeiden käsitteitä ja hän myös ymmärtää niitä Vahvan kielenkehityksen mukana on tullut vilkas mielikuviutus, joka mahdollistaa pitkäkestoisien leikin, jossa tapahtumia ja tarinaa riittää. Lapsi 1 pitää luovista toiminnista erityisesti musiikista. Hän on helposti toiminnasta motivoitunut ja innostunut ja toimii ohjeiden mukaan ja kannustaa muitakin tekemään niin. Lapsi 1 keskittyy hyvin annettuihin tehtäviin ja tekee ne	Lapsi 1 on ryhmän nuorin, mutta pärjää hienosti muiden mukana. Hienomotorisia Lapsi 1 taitoja harjoittelee vielä joiltakin osin, esim. saksien ym. vaativimpien välineiden käyttöä. Hän on joskus kovin vaatimaton omia taitojaan arvioidessa ja itselleen kriittinen. Kriittisyys saattaa joskus purkautua kiukkuna. Hän tarvitsee tällaisissa tilanteissa kannustusta jatkaakseen työskentelyä. Lapsi 1 tarvitsee vielä harjoitusta muiden huomioimisen oppimisessa. Hän tekisi kovin	Lapsi 1 on tasapainoinen, iloinen ja aina valmis toimimaan, leikkimään ja ulkoilemaan. Hän on ns. ulkoilemaan. Hän on ns. ulospäin suuntautunut lapsi, joka kertoo helposti ventovieraillekin ihmisille kuulumisiaan. Hän viihtyy hyvin muiden lasten kanssa, mutta keksii itseksensäkin tekemistä. Hän on erittäin kiinnostunut eläimistä ja haluaa tutkia tänä syksynä projektityöskentelyssä mm. susia ja ketjuja ja niiden perheitä, sekä eksoottisia maailman eläimiä.	Hyvää kielenkehitystä jatkossakin tukevaa toimintaa...loruja, arvoituksia, riimitteystä, satuja ja sadutus-ta. Piirrä-leikkaa tehtäviä, eri materiaalien kanssa työskentelyä, esim. pistelytyöt, kankaan leikkaus ym. Itsetunnon kehitystä tuetaan antamalla kehuja aidoista onnistumisista, mielellään myös koko ryhmän kuullen. Aikuinen osallistuu lapsille tutussa dokumentoijan roolissa iltapäiväleikkeihin ja tilanteen vaatiessa ohjaa muiden huomioimisen pariin

	<p>huolellisesti loppuun. Hän on innokas haastamaan aikuisen selvittämään kanssaan uutta tietoa ja tykkää tutkia monipuolisesti asioita. Tällä hetkellä esimerkiksi erilaisia eksoottisia eläimiä maailman eri puolilta.</p>	<p>mielellään aina asiat itse, mutta samalla kaipaa leikkeihinsä kaverialia. Harjoittelua hän kaipaa myös oman vuoron odottamisessa esimerkiksi puheenvuoroja jaettaessa.</p>		
Lapsi 2				
Lapsi 3				
Lapsi 4				

RYHMÄVASU, osa 2

POIMI JOKAISEN LAPSEN KOHDALTA SARAKKEESTA "TOIMINTA ARJESSA" ERI TOIMINNAT TOIMINTAKALENTERIIN

VK O	MA	TI	KE	TO	PE
	<u>Aamukokoon- tuminen:</u>	<u>Aamukokoon- tuminen:</u>	<u>Aamukokoon- tuminen:</u>	<u>Aamukokoon- tuminen:</u>	<u>Aamukokoon- tuminen:</u>
	<u>Ulkoilu:</u>	<u>Ulkoilu:</u>	<u>Ulkoilu:</u>	<u>Ulkoilu:</u>	<u>Ulkoilu:</u>
	<u>Ohjattu toimin- ta:</u>	<u>Ohjattu toimin- ta:</u>	<u>Ohjattu toimin- ta:</u>	<u>Ohjattu toimin- ta:</u>	<u>Ohjattu toimin- ta:</u>
	<u>Ruokakokoon- tuminen:</u>	<u>Ruokakokoon- tuminen:</u>	<u>Ruokakokoon- tuminen:</u>	<u>Ruokakokoon- tuminen:</u>	<u>Ruokakokoon- tuminen:</u>
	<u>Iltapäivätoi- minta:</u>	<u>Iltapäivätoi- minta:</u>	<u>Iltapäivätoi- minta:</u>	<u>Iltapäivätoi- minta:</u>	<u>Iltapäivätoi- minta:</u>

LIITE 5: Henkilökunnan palautekysely

1. Kuvaile osallistumistasi kehittämishankkeeseen?
 - a. Suunnitteluvaiheessa
 - b. Väliarvioinneissa ja edelleen kehittämisessä
 - c. Lopullisen ryhmävasun sisällöstä päätettäessä

2. Saitko mielestäsi riittävästi taustatietoa hanketta varten?
 - a. tarvittavaa tietoa hankkeesta sen etenemisestä, resursseista ym?
 - b. tarvittavaa teoreettista tietoa ryhmävasun suunnitteluun osallistuaaksesi?

3. Noudatettiinko ryhmässänne tavoitteellisia aikatauluja ryhmävasun käyttöönotossa? Jos ei, niin mitkä tekijät vaikuttivat siihen?

4. Koetko ryhmän suunnittelukäytännön muuttuneen ryhmävasun myötä ja mihin suuntaan?

5. Onko lopullinen versio ryhmävasusta otettu käyttöön ryhmässänne ja onko se käytössä tulevalla päivähoitokaudella?

6. Risuja tai ruusuja hankkeesta ja sen tuotoksesta?